

2014. AUGUSZTUS

WWW.AFOLDGOMB.HU

A FÖLDGÖMB

ALAPITVA: 1929

A MEGISMERÉS KALANDJA

TÚLÉLNI VARANASIT
ELFÚJTA A SZÉL — ÓCEÁNÁTKELÉS HELYETT...
A HIMALÁJA APÁCÁI
VIKTÓRIA KIRÁLYNŐ MAGYAR SZOBRÁCSZA
LEGENDÁS KIRGIZISZTÁN

ÜLDÖZŐBEN
A SEA SHEPHERD
KÖNYÖRTELEN
HADMŰVELET

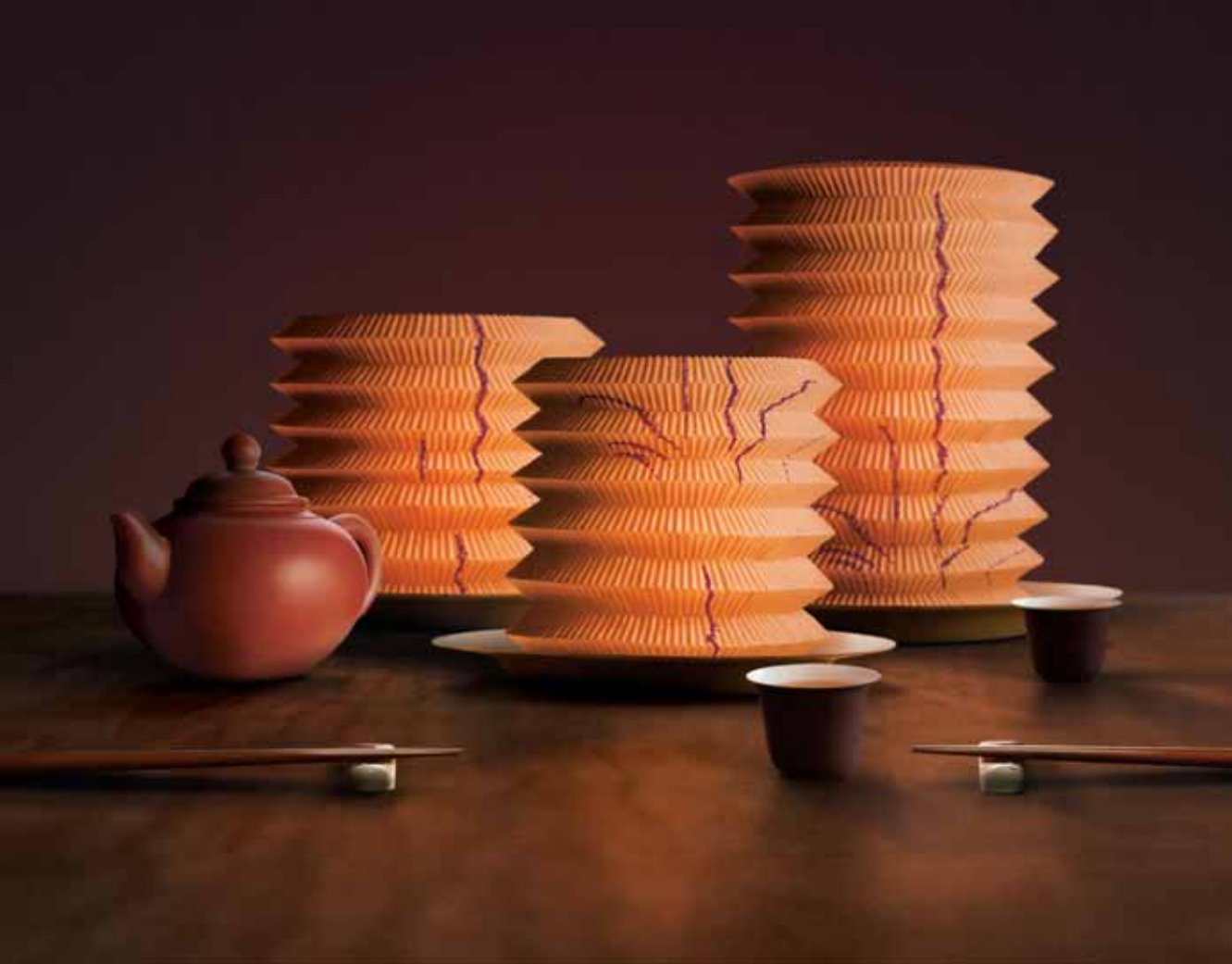
940 Ft ■ 14 LEJ ■ 3 € ■ ELŐFIZETŐKNEK: 750 Ft

nka
Nemzeti Kulturális Alap

A Magyar Földrajzi Társaság folyóirata

ÖTCSILLAGOS UTAZÁSOK KÍNÁBA

IZGALMAS KULTÚRÁK ÉS KULINÁRIÁK FÖLDJÉRE

Kína kincsei lenyűgözőek. A hatalmas városok felhőkarcolóitól az elszigetelt, havas csúcsokig tájainak hamisítatlan sokszínűsége ámulatba ejtő. Repüljön velünk a világ egyik legrégebbi civilizációjának bölcsőjébe.

Peking • Csengdu • Csungking • Kanton • Hangcsou
Hong Kong • Sanghaj

qatarairways.hu

World's 5-star airline.

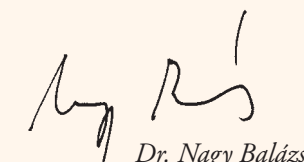

Követés

A SEA SHEPHERD HAJÓIN A „TENGER PÁSZTORAI” HÓNAPOKIG KÖVETIK a japán bálnavadászokat az antarktisi vizeken – zavaró jelenlétükkel töredékére csökkentve a zsákmányszerzés sikerét. Az indiai Himalája nyugat-tibeti részén a buddhista szerzetesnők életének átalakulását, a modernizáció hozta változásokat szakmai kíváncsiságtól hajtott európaiak követik. Varanasi szent helyein a kígyózó hindu emberáradat mentén haladunk. Követhetjük Méder Áron árboctörésbe torkolló óceánátkelési kísérletét, aki pedig minket figyelt a télen, a Föld legmagasabb vulkánján vizsgálódó expedícióval ismerkedhetett – napról napra. Az erre épülő Kövesd a kutatókat! versenyre kétszáznál is több diákcsoport nevezett (majdnem harmaduk romániai magyar iskolákból), a nyertes párosok pedig – tanári részvétellel – a Kemenes Vulkanpark térségében tehetek egy hétvéges tanulmányutat – a Földgömb magashegyi kutatócsapatának tagjaival! A Múzeumok Éjszakáját is felölelő program díszvendége nem lehetett más, mint Chile magyarországi nagykövete, Rodrigo Nieto Maturana úr.

Es hogy távoli nyújtásaink még színesebbek legyenek, a Földgömb középiskolai földrajzverseny legeredményesebb csapatai, különdíjként, nagy magyar utazók-kutatók nyomában haladva egészen a Tien-sanig jutottak (kirgiz–magyar együttműködés keretében). A csoportot vezető Gruber László Kirgizisztánról készült összeállítása is e számunk része. Annak érdekében pedig, hogy az éjszaka tájképi és égbolt-rajzait is követni tudjuk, új rovatot indítunk: Ladányi Tamás kiváló éji fotóival a Föld és az Ég határán mozgunk.

FÖLDRAJZÓRA
Rodrigo Nieto Maturana,
Chile magyarországi
nagykövete hallgatja
Nagy Balázs előadását
a Ság-hegyen

Dr. Nagy Balázs
főszerkesztő

FOTÓ: ZIMAY VIKTÓRIA

A FÖLDGÖMB®

A MAGYAR FÖLDRAJZI TÁRSASÁG
ISMERETTERJESZTŐ MAGAZINJA

Alapítva: 1929

XXXII. évfolyam, 285. lapszám
2014. augusztus

Főszerkesztő: Dr. Nagy Balázs

Helyettes főszerkesztők:

Farkas Péter, Dr. Nemerkenyi Zsombor

Munkatársak:

Barabás Ambrus, Bugya Éva, Dr. Mari László

Állandó szerzőink:

Gianone Péter, Dr. Karácsonyi Dávid,
Kálló Péter, Kerekes István, Kirschner Péter,
Kokas Anna, Mészáros Zsuzsa, Süveg Áron,
Szirmai Gábor, Dr. Tamáska Máté,
Dr. Telbisz Tamás, Wachslér Tamás

Térképek: Dr. Nemerkenyi Zsombor

Tervezőszerkesztő: Heiling Zsolt

Tördelőszerkesztő: Máté Gábor

Korrektor: Márton Béla

Nyomás: Pethő Nyomda Kft.

Kiadó: Heiling Média Kiadó Kft.

1142 Budapest, Erzsébet királyné útja 125.

Tel.: (1) 231-4040. Fax: (1) 231-4045

E-mail: szerkesztoseg@afoldgomb.hu

A kiadásért felel: a kiadó igazgatója

Értékesítési és marketingigazgató:

Sekoulopoulou Márta. Tel.: (30) 650-6801

E-mail: marti@heiling-media.hu

Megjelenik minden hónap első hetében, évente
10 alkalommal (két összevont lapszámmal).

Terjeszti a Lapker Rt. és alternatív terjesztők

Előfizetés 1 évre: 7500 Ft

Előfizethető a kiadóban Zimay Viktóriánál

Tel.: (1) 231-4040

E-mail: elfizetes@afoldgomb.hu

vagy webáruházunkban: EBOLT.AFOLDGOMB.HU

Régebbi lapszámaink megvásárolhatók a kiadóban,
vagy az EBOLT.AFOLDGOMB.HU webáruházban

Pulitzer-éremdíj (2008)

Gárdi Balázs szerzőnk, lapunkban
megjelent anyagai elismeréseként

Szociográfia-különdíj (2012)

Társadalmi témájú riportjaink,
képsorozataink elismeréseként

Minden jog fenntartva! A magazinban megjelent képeket, ábrákat és szövegeket a kiadó engedélye nélkül tilos közzétenni, reprodukálni, számítástechnikai rendszerben tárolni és továbbadni! Meg nem rendelt fényképeket és kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. A lapban megjelent hirdetések tartalmáért a kiadó nem vállal felelősséget.

HU ISSN 1215-8690

Lapunkat rendszeresen
szemléli a megújult

„Ésszel járom be a Földet!”

Vámbéry Ármin

Címlapkép: Sea Shepherd, Ausztrália

A STEVE IRWIN A HULLÁMOK HÁTÁN

- ⊕ **PILLANTÁS AZ ÉGRE**
Francsics László–Sánta Gábor: A HATTYÚ TESTE. A NYÁRI TEJÚT HAZÁNK EGÉN 4
- ⊕ *Tiner Tibor: EGY SVÁJCI ÓRA, KÉT STADION, HÁROM JÁTÉKOS, HAT GÓL* 8
- ⊕ **FLÓRA ÉS FAUNA**
Jakab Gusztáv: JANKA-LILIOM 11
Morvai Szilárd: TÁVCSŐ, BRINGA... FALU SZÉLE 12
- ⊕ **VAN KÉPÜNK!**
Kerekes István: MÁLNÁT, GOMBÁT TESSÉK... 14
- ⊕ **ÉG ÉS FÖLD**
Ladányi Tamás: PERSEIDA A BAZALTORGONÁK FELETT 16
- ⊕ *Tiner Tibor: BÖHM JÓZSEF, VIKTÓRIA KIRÁLYNÉ MAGYAR SZOBRÁCSZA* 18
- ⊕ **ÚTI TIPP**
Jankó Ferenc: A FERTŐ-KÖR – ÉJJEL 22
Mari László: MÉSZKŐTORNÝOK ÉS -KÚPOK DÉL-KÍNÁBAN 24
- ⊕ *Kristóf Veronika: KÖNYÖRTELEN HADMŰVELET – ÜLDÖZŐBEN A SEA SHEPHERD* 28
- ⊕ *Köteles Géza: TÚLÉLNI VARANASIT* 38
- ⊕ *Méder Áron: MINITRANSAT 2013 – AVAGY ELFÚJTA A SZÉL...* 52
- ⊕ *Vonnák Diána: A HIMALÁJA APÁCÁI* 62
- ⊕ *Gruber László: LEGENDÁS KIRGIZISZTÁN* 76
- ⊕ *Tarrósy István: „MOZGÁSBAN LÉVŐ OROSZLÁNOK” – AFRIKAIK VÁNDORÚTON* 88
- ⊕ *Dudda Roland: MAGYAR FALU LOUISIANÁBAN* 92

Könyörtelen hadművelet

2014. február 1., hajnali 3 óra. Ahogy fanyarul nevezük, az egyik „zéró gravitációs”, más néven „zsellér”-kabinban fülünk. Most nem a vad hullámmás tart ébren, hanem félelemmel telve hallgatjuk, amint a sodródó jégtáblák között haladva szüntelenül ütközünk: folyamatos reszelés-csiszolás és karistolás hangjai zengenek körülöttünk, s mi a „nem jégosztályos” Steve Irwin hajótestében vagyunk

28

Túlélni Varanasit

Mindenekelőtt valamibe bele kell törődni: Varanasit nem lehet túlélni! A hindu hagyomány szerint Varanasit öröktől fogva létezik, és mindig is létezni fog. Egy pillanatra azonban érdemes megállni ennél a közkeletű, de teljességgel félrevezető egyszerűsítésnél: valójában nem létezik olyan, hogy „hindu”, következésképpen olyan sem, hogy „hindu hagyomány”

38

MiniTransat 2013

Mostanában egyre több „leg-leg” időjárás eseményt tapasztalunk: az évszázad árvizei, viharai, hideg- és melegrekordok, tavaszi telek vagy éppen téli tavaszok gondolkodtatnak el. Vitorlázóként engem főleg a széljárás érint, s több mint húszéves tapasztalat alapján ebben is jelentős változásokat észlelek. Az utóbbi két évben az Atlanti-óceánon versenyeztem, s ott is sok szokatlan vihart tapasztaltam, a legkivívóbbakat épp tavaly ősszel

52

A Himalája apácái

Kis-Tibet, vagyis Ladakh leginkább a Száraz-Himalája hegycsúcsainak háttere előtt lengő, színes imazászlók és vörös ruhás szerzetesek képét idézi fel. Ám a ma már jól ismert férfikolostorok árnyékában évszázadok óta tibeti buddhista apácák is élnek. Történetük sokkal kevésbé feltárt. Működésük kezdete óta ingyen dolgoztak a szerzetesek számára – csak minimális eséllyel a tanulásra, vagy épp a fizikai robottól mentes életre

62

Legendás Kirgizisztán

Ha az egykori „Szovjet-Közép-Ázsiába” szeretnénk utazni, Kirgizisztán kiváló célpontnak bizonyulhat. Nem csupán a változatos tájak, a vendégszerető emberek és a nyugalom a vonzó; fontos szempont lehet például a vízummentesség is. Ráadásul a Tien-san és az Ala-Too merész vonulatai által átszelt országot – domborzata és tájképi szépsége alapján – nemhiába nevezik „Ázsia Svájcának”

76

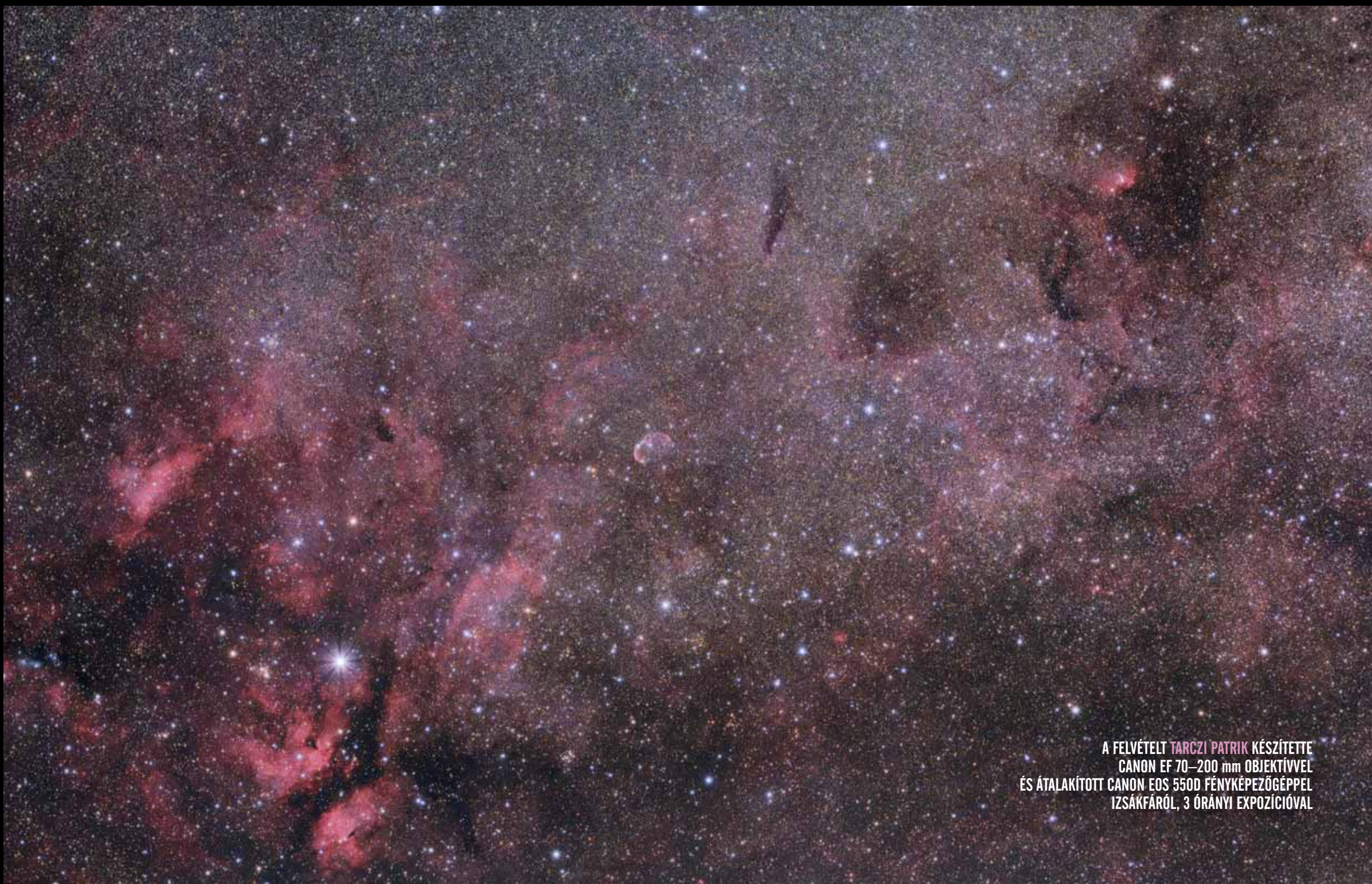
A HATTYÚ TESTE

A NYÁRI TEJÚT HAZÁNK EGÉN

A NYÁRI ÉJSZAKÁK FALUSI ÉGBOLTJÁN RAGYOGÓ Tejút legszebb és legfényesebb szakasza a Hattyú (Cygnus) csillagkép területén húzódik végig, ahol számtalan csillaghalmaz és köd lebeg a rettentően sűrű csillagmezők között. A feltűnő sokaság látszólag a véletlennel köszönhetően csoportosul éppen a fejünk felett, de valójában el-

helyezkedésének kozmikus oka van. Az ok pedig csillagváros-otthonunk szerkezetében keresendő.

Bolygónk – a Naprendszerrel együtt – a galaxis síkjában található, és annak az egymás köré tekert spirálkarjai a Földről nézve egyetlen fényzárvá olvadnak össze. Ez a Tejút, aminek fényessége és sűrűsége nem mindenütt egyforma. Ha merőlegesen

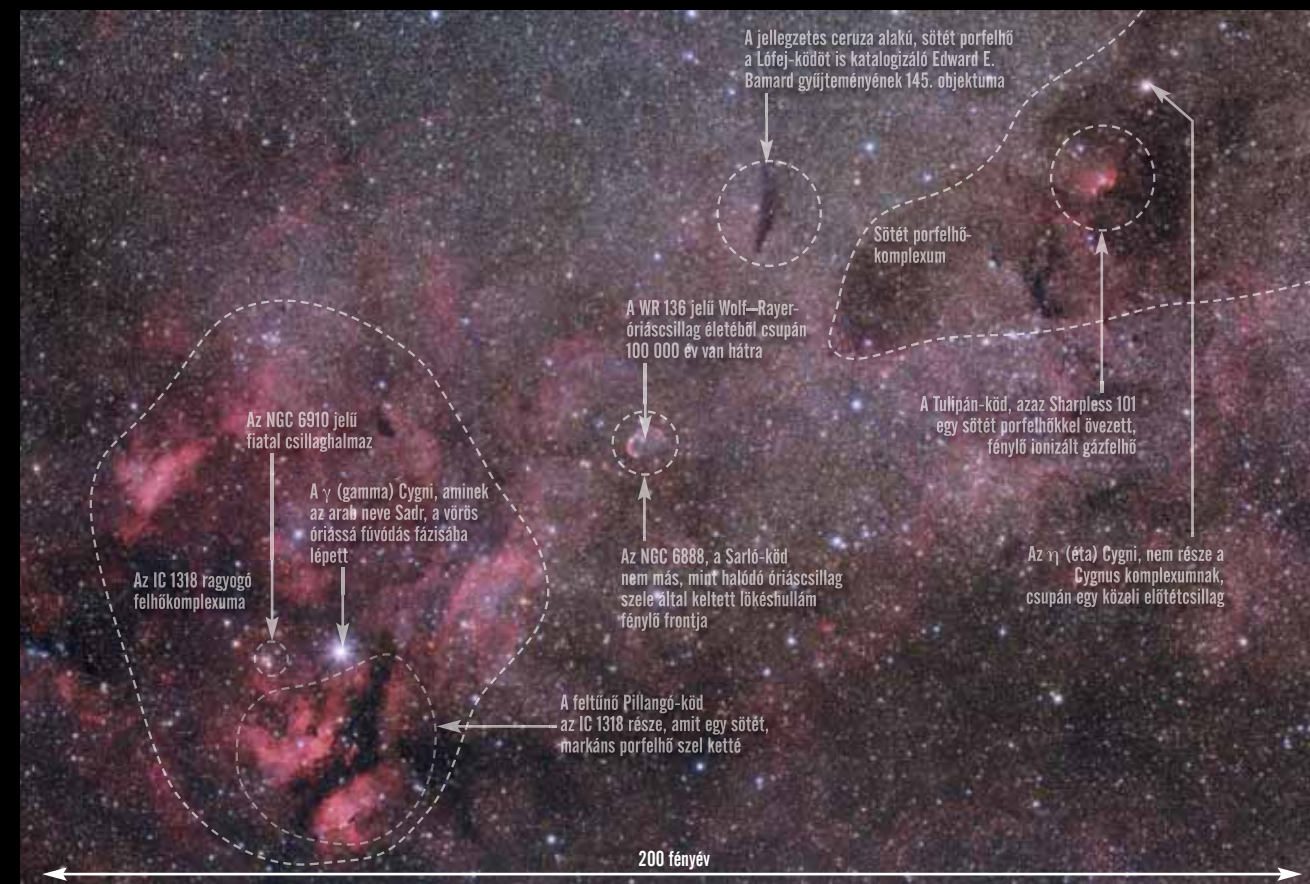
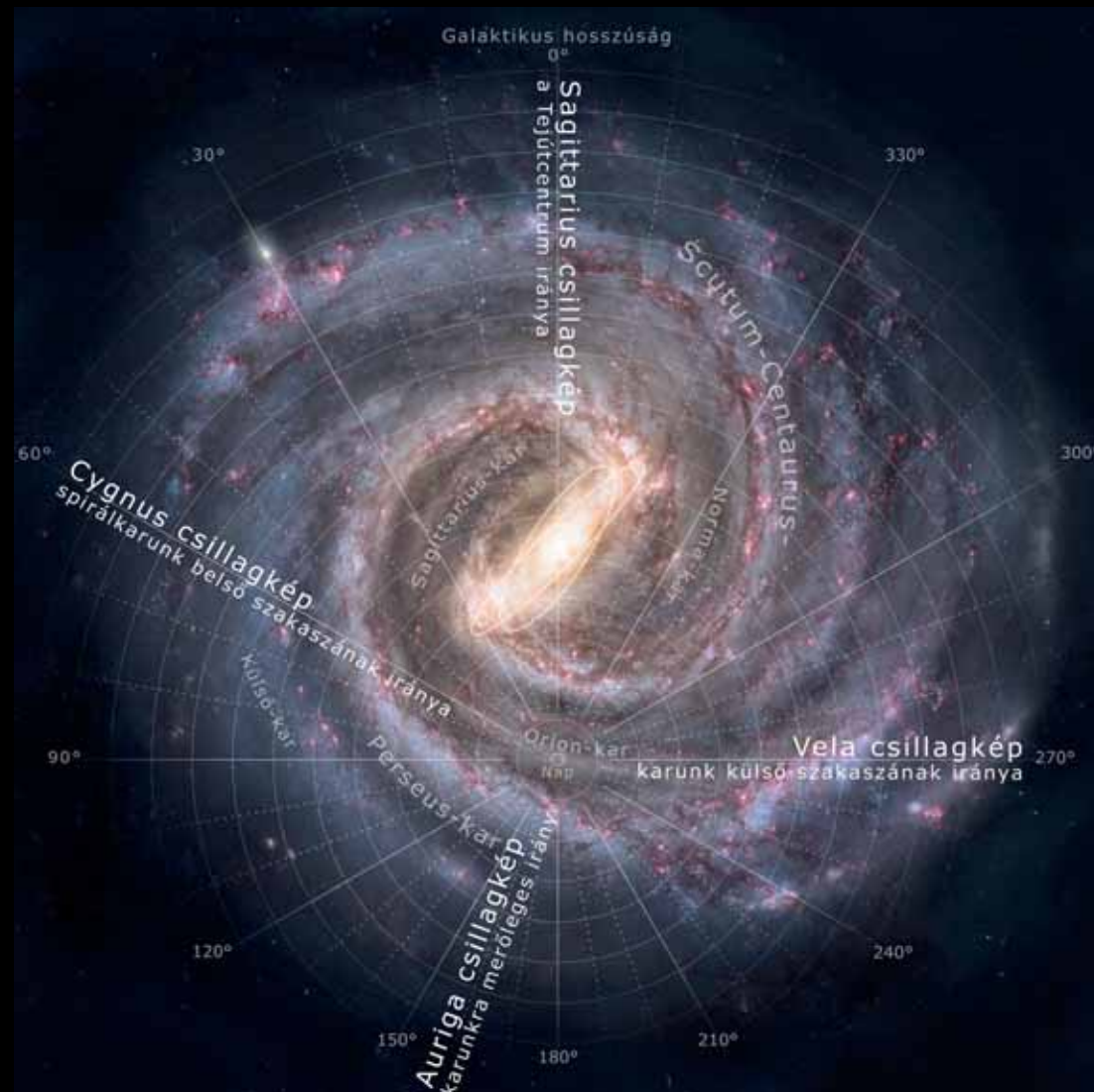

A FELVÉTELT **TARCZI PATRIK** KÉSZÍTETTE
CANON EF 70–200 mm OBJEKTÍVVEL
ÉS ÁTALAKÍTOTT CANON EOS 550D FÉNYKÉPEZŐGÉPPEL
IZSÁKFÁRÓL, 3 ÓRÁNYI EXPOZÍCIÓVAL

nézünk keresztül galaxisunk valamely spirálkarján, akkor annak fénye egy hosszú szakaszon oszlik szét, ám ha párhuzamosan tekintünk bele, akkor a spirálkarban található csillagok fénye egy kisebb területre koncentrálódik. A Hattyú csillagkép felé saját spirálkarunk, az Orion-kar irányába nézünk, ahol a Tejút sávja jelentősen kifényesedik, hiszen spirálkarunk irdatlan csillagtömegét egyetlen szűk területen látjuk összezsúfolva. Egyszerű, kétszemes kézi távcsövekkel az ezüstös folyam sokezernyi csillaggá bomlik fel. Teleobjektívra szerelt digitális fényképezőgéppel a csillagok között kavargó gáz- és porfelhők is szépen megörökíthetők. Ezek a spirálkarban rejtőző, csillagokból és csillagközi anyagból álló, 3000–6000 fényév kiterjedésű

Cygnus-komplexumhoz tartoznak. Közel kétszáz forró, fiatal, kék „O” színképtípusú csillag uralja a régiót, ezek a gáz- és porfelhőkben zajló csillagkeletkezésről tanúskodnak. Az ionizálatlan felhők a háttércsillagok sokasága előtt sötét ködösségekként látszanak, míg a fiatal csillagok sugárzása által ionizált gázfelhők a hidrogén rózsaszínes-vöröses fényében ragyognak. A kép bal alsó negyedében, a Gamma Cygni nevű csillag környékén a felhők és a belőlük keletkezett nyílt csillaghalmazok közül többet is megfigyelhetünk. A látványos Pillangó-ködöt (a kép bal alsó részén) a fényes, 1800 fényévre lévő fiatal óriáscsillag ragyogása készíti fénykibocsátásra. A környék sok más ködfoszlányával együtt az IC 1318 jelzést viseli.

A TEJÚT A CSILLAGKÉPEK IRÁNYÁVAL. A Tejút nem homogén eloszlású, szerkezetétől függően bizonyos irányokban több, másfelé pedig kevesebb csillag látszódik benne, a spirálkarok elrendeződésétől függően. (Például az Auriga csillagképben egy halványabb, csillagszegény régiót látjuk.)

De nemcsak a keletkezés, hanem az elmúlás nyomára is ráakadhatunk: a nagy tömegű csillagok ugyanis olyan rövid ideig léteznek, hogy körülöttük még javában zajlik a csillagkeletkezés, amikor ők már felélik nukleáris „üzemanyagukat”. A nagylátómező felvétel középpontjában egy félhold alakú ködösség, a Sarló-köd (NGC 6888) figyelhető meg. Az izgalmas alakzat egy úgynevezett intersztelláris buborék, amelyet egy haldokló égitest „fújt le” magáról. A WR 136 jelű objektum egy úgynevezett Wolf-Rayet-csillag, amelynek kifelé irányuló erős csillagszele rengeteg anyagot ragadott magával a csillag külső rétegeiből. A kifelé haladó gáz összeütközött a korábbi fázisban kilöködött anyagcsomóval, így felhevült, és sugározni kezdett. A mindössze 4,5 millió éves csillag – 4,6 milliárd éves Napunknál éppen 1000-szer fiatalabb – 100 000 éven belül szupernóvaként robban majd fel.

A kép jobb felső szélén egy hatalmas, ék alakú sötét felhő takarja a háttércsillagokat. A felhő közepén, sűrű részén egy vöröses ködösségbe ütközik tekintetünk: ez a Tulipán-köd, más néven a Sharpless 101, a sötét, hideg felhő azon része, ahol a szü-

lető új csillagok fénye már áttört a gázrétegeken, és láthatóvá vált a körülöttük ionizált anyag. Innen balra egy különösen kontrasztos, ceruzaszerű, sötét felhőt vehetünk észre, amely különös alakjával és éles kontúrjaival még tovább emeli a terület szépségét. A felvételen nemcsak a ködök, hanem maga a homogén csillagmező is beszédes. A Tejútcentrumtól eltérően a spirálkarunk csillagtengerének színe nem sárga, hanem fehér: a sok halvány, öreg csillag meleg tónusát fiatal, erős fényű kék óriások ellensúlyozzák. A különböző típusú csillagok eloszlásával egy külön tudományág, a sztellarstatistika foglalkozik, aminek köszönhetően a felvételen látható csillagok közül igen soknak ismerjük a spektrumát és alapvető paramétereit.

Képzeld el, mekkora adathalmaz feldolgozásával érhető meg az egész galaxisunk kora és szerkezete, ha csupán ez a teleobjektív fotó több mint százezer csillagot ábrázol!

SZÖVEG: FRANCICS LÁSZLÓ – WWW.PTES.HU
SANTA GÁBOR – WWW.MCSE.HU

EGY SVÁJCI ÓRA, KÉT STADION, HÁROM JÁTÉKOS, HAT GÓL

A focirajongók többsége előtt jól ismert tény, hogy a magyar labdarúgó-válogatott eddig két ízben (1938-ban és 1954-ben) játszhatott vb-döntőt, ám nemzeti tizenegyünknek egyik alkalommal sem sikerült megszereznie a hön áhított világbajnoki címet. Az idei, 20. labdarúgó-világbajnokság jó alkalmat nyújt arra, hogy bemutassuk a két egykori döntő helyszínének magyar kötődésű emlékeit, felidézve az éppen 60, illetve 76 évvel ezelőtti események néhány érdekességét

1954

A számunkra fájdalmasabb eredményt hozó döntőt Svájc fővárosában, Bernben a 2001-ben lebontott Wankdorf Stadionban 1954. július 4-én játszották. A magyar Aranycsapat 2 gólos (Puskás, Czibor) vezetést követően szenvedett vereséget a nyugatnémet válogatottól (Nyugat-Németország–Magyarország 3:2). Ez az emlékezetes vereség azért is volt bombameglepetés, mert két héttel korábban Bázelen a csoportmérkőzések során 8:3-as győzelemmel „lemostuk” őket a pályáról. A 2002–2005 között újjáépült stadion (Stade de Suisse Wankdorf) előtt áll a világbajnoki döntőn használt Longines óra, emléket állítva a németek által azóta is csak „berni csodaként” emlegetett meccseredménynek. A hatalmas időmérő mutatóinak állásából leolvasható, hogy a győztes gól 17 óra 56 perckor, a mérkőzés 84. percében esett.

A három német gólból kettőt a 85 éve született, akkor 25 éves Helmut Rahn (1929–2003), esseni futballcsillag (népszerű nevén „Der Boss” – Főnök) lőtte. Rahn második találata volt a Longines óra ál-

tal jelzett: lényegében az ő teljesítménye fosztotta meg az Aranycsapatot az aranyéremtől. A 40-szeres német válogatott csatár bronzszobrát 10 éve, 2004 júliusában avatták fel az esseni Georg-Melches Stadion előtt.

EMLEKEZETES BERNI HELYSZÍN

Az egykori Wankdorf Stadion bontás közben

MAGYAR SPORTMENTŐ

A nevezetes Longines óra az újjáépített stadion előtt

AKCIÓBAN A „FŐNÖK”

Rahn egy 1960-as mérkőzésen

A „BERNI CSODA” KULCSJÁTÉKOSA

Helmut Rahn szobra Essenben

1938

A Franciaországban rendezett 3. labdarúgó-világbajnokság döntőjére június 19-én Párizsban, az 1924. évi olimpiai játékok fő helyszínén, a ma is álló Olimpiai Stadionban (Stade Olympique Yves-du-Manoir Colombes) került sor. A magyar válogatott ellenfele az olasz volt, akitől 4:2-re kaptunk ki. A négy gólon két olasz játékos osztozott: az idén 100 éve született Luigi (Gino) Colaussi (1914–1991) a mérkőzés 6. és 35. percében vette be a magyar kaput; az 1930-as évek olasz futballszárja, Silvio Piola (1913–1996) a meccs 16. és 82. percében volt eredményes. (A magyar csapat góljait Titkos és Sárosi lőtte.) Korabeli anekdota szerint Mussolini a döntő előtt táviratot küldött az olasz csapatnak, amiben a hírhedt fasiszta felszólítás állt: „Győzelem vagy halál!”. A meccs után a magyar válogatott kapusa, Szabó Antal így viccelődött az üzeneten: „Kaptam négy gólt, de megmentettem az olaszok életét...”

A két világbajnoki döntőn tehát az ellenfelek három játékosa is duplázott ellenünk, ami példátlan a vb-döntők eddigi történetében!

Érdemes megemlíteni, hogy Colaussi az Osztrák–Magyar Monarchiához tartozó Gradis am Sonntag nevű városkában (ma: Gradisca d’Isonzo, Olaszország) született. Karrierjében meghatározó szerepe volt, hogy 17-től 27 éves koráig éppen abban a csapatban (Triestina) játszott, amelynek a két világháború közötti időszak egyik legjelentősebb magyar labdarúgóedző-egyenisége, a nyilasok által 1945-ben Budapesten kivégzett Tóth Potya István volt a trénera több szezonon át (1930–31, 1934–36, 1938–39). Colaussi nevét viseli Gradisca d’Isonzo stadionja, valamint a Triestben 1992-ben átadott szupermodern Stadio Nereo Rocco főtribúnje.

Valószínűleg az sem vigasztalta a hajdani magyar szurkolókat, hogy az 1938-as vb-döntő másik gólgólyára, Silvio Piola – 1934–43 között a Lazio játékosaként – kora egyik legkiválóbb európai labdarúgója volt, akit egy ideig szintén magyar edző, a komáromi születésű Viola József készített fel a meccsre. „Giuseppe Viola” 1927-től működött trénerként számos patinás olasz futballklubban (Juventus, Internazionale, Lazio, AC Milan), és éppen

Mindenkinek jár a kényeztetés

Hol ehet kedvező áron minőségi falatokat? Melyek az ország legjobb ár-érték arányú éttermei? Mindezt megtudhatja a TOP 50 megfizethető étterem kiadványból.

Keresse a hírlapárusoknál

1690 Ft

Rendelje meg kedvezményes áron, 1290 forintért a www.lapecentrum.hu oldalon!

FOTO: GYNT BEAS

A VB-DÖNTŐN NÉGY OLASZ GÓLT LÁTOTT A párizsi Stade Olympique Yves-du-Manoir napjainkban

a vb előtti 1936–37-es szezonra szerződött a Lazióhoz, ahol maradéktalanul felkészítette a kiváló játékost a válogatottban adódó feladataira. Silvio Piolát az olasz „Serie A” történetének máig legeredményesebb góllövőjeként tartják számon, aki a legmagasabb osztályban 537 meccsen 274-szer talált a kapuba. A válogatott színeiben 34 mérkőzésen 30 gólt lőtt. Halála után róla nevezték el Novara (1997), majd Vercelli (1998) stadionját, mivel az olasz futballszár a Pro Vercelli klubnál kezdte pályafutását 1928-ban, 26 évvel később pedig a Novara csapatának tagjaként akasztotta szögére góllövő cipőjét.

Epilógus. A magyar labdarúgó-válogatott utoljára 1986-ban – 28 évvel – jutott ki világbajnokságra. Vajon ott leszünk-e 32 év után a következőn?

SZÖVEG: TINER TIBOR

A LEGEREDMÉNYESEBB GÓLLÖVŐ VOLT Hatalmas Piola-poszter Vercelli stadionjában

JANKA-LILIOM

A liliomok évezredek óta kedvelt dísznövények, néhány fajuk azonban a Kárpát-medencében vadon is előfordul. Mind közül talán legpompásabb az erdélyi havasok ritkasága, a Janka-liliom (*Lilium carnio-licum subsp. jankae*). A növényt Anton Kerner osztrák botanikus írta le 1877-ben az erdélyi Verespatak melől, tudományos nevében pedig a magyar botanika egyik legjelentősebb alakjának, Janka Viktornak állított emléket. A Janka-liliomot újabbán a balkáni elterjedésű krajnai liliom egyik alfajának tekintik, ami azonban narancssárga virágokat hoz. Fényképünk a Janka-liliom elterjedésének északi határán, a Bihar-Vlegyása hegységben készült.

SZÖVEG ÉS KÉP: JAKAB GUSZTÁV

TÁVCSÓ, BRINGA... FALU SZÉLE

Mindenkinek mást jelent a szó: kikapcsolódni. Kizárni a város zaját, a civilizált környezet folyton morajló hangjait. Szabadidejükben aztán sokan útra kelnek, hogy távoli tájara jussanak el, és kipihenjék a hétköznapi élet okozta stresszt. Hétfévenként tömegek indulnak gépesített útra, mindezt úgy, hogy esetleg azt sem tudják, lakóhelyüktől már pár kilométerre is igazi kis hétköznapi csodákra lelhetnek egy kerékpár és egy távcső segítségével.

A mi generációnk már gyermekkorától abban a tudatban nevelkedik, hogy az a sikeres, aki messzire jut. Mára a távolságok nagyon lerövidültek: aki nem spórol a repülőjegy árán, pár óra alatt eljuthat több ezer kilométerre is. A kérdés csak az marad: valóban messzire jut-e? Aki a bringát és a távcsövet választja, időben hosszabb távra tervez, a tájban nem a gyors örömszerzés a cél. A lakóhelyeinket körbeölelő természetes környezetünkben és mezőgazdasági területeinken az élmények kicsit nehezebben adják a bőrüket. Meg kell tanulnunk érteni a természet nyelvén. Ám, ha ez sikerül, akkor valóban egy új világba érkezünk.

A kerékpár és a távcső mechanikus eszközök, működésük egyszerű, szinte majdnem gondozásmentesek. Elektromosenergia-igényük a nullával egyenlő, ha megbecsüljük őket, akkor fenntartható, környezetbarát társak.

Elhagyva komfortzónánkat, átértékelődnek a dolgok. Kint, a határban más értéke van egy kerty víznek és egy szem almának is, és ami talán a legfontosabb, újra működésbe lép az emberi agy taktikus gondolkodásért felelős része. Rájövünk, hogy nem mindegy, hátszélben vagy széllel szemben tekerünk-e, újra megtapasztaljuk, mit jelent a lejtő és az emelkedő. Újra értéke lesz egy kis fának, ami lombjával árnyékot ad a forró nyári délutánon. Izmaink elkezdnek mozogni, tudónk mélyebb lélegzetekre hangol, vérkeringésünk is alkalmazkodik az új igénybevételhez, majd szépen, lassan rájövünk, hogy amit csinálunk, nem más, mint az, amire az emberi test eredendően tervezetett.

Aki hamar ráérez a természet ritmusára, és csendben marad, testközelből figyelheti a nádasból kilépő rókat, a repcétáblában lapító nyulat, és érezheti az izzadó, átszaladó özek szagát, vagy akár csendben figyelheti az éppen búzakaraláson megpihenő sárga billegetőt. Itt mindig történik valami, a természet állandóan ad valamit, csak észre kell vennünk! A mezőgazdasági táblákat elválasztó fasorok mentén mi vagyunk a vendégek az őshonos magyar vadállatok otthonában. A folyton mozgásban lévő rovarvilág, a szitáló vörös vércse, a kékgalambsereget hajtó karvaly és a távolban hangoskodó hollópár mind tagjai e rendszernek.

A földutakat járva az ismeretlen tájból rövid idő alatt közeli ismerős válik. Megismerjük dombjait, völgyeit, nádasait és a környező erdőket is. És magányosak sohasem lehetünk. E közeg sokszínűsége, változatossága folyamatos figyelemre és tanulásra ösztönzi a természetjárót – és így önmagunk minél jobb megismerésére, szóval... Nyeregbe! Lássuk, ki milyen messzire jut!

SZÖVEG ÉS KÉP: MORVAI SZILÁRD

MÁLNÁT, GOMBÁT TESSÉK...

Út menti árus kínálja frissen szedett portékáját (málna, rókagomba). Június és október között Székelyföld forgalmasabb útszélein gyakran találkozhatunk gombát, áfonyát, málnát, szedret és különböző gyógynövényeket árusítókkal

SZÖVEG ÉS KÉP: KERESKES ISTVÁN

PERSEIDA A BAZALTORGONÁK FELETT

HA AUGUSZTUS, AKKOR hullócsillagok vadászata – mondhatnánk az égbolt szépségeit kedvelők hagyományos nyári időtöltésére, azaz a meteorok megfigyelésére. Az év egyik leglátványosabb meteorraja, a Perseidák maximuma augusztus 12-ének éjszakájára esik. Észlelését ebben az évben az erős holdfény nehezíti majd meg, amely elnyomja a halvány rajtagok fényét. Ennek ellenére, főleg a hajnali órákban, megéri a fáradságot az ég alatt eltöltött idő, ugyanis szép felfénylésekre számíthatunk.

E kép a Szent György-hegy híres oszlopalakzatai, a bazaltorgonák árnyékában készült. Fölöttük egy színes rajtag felvillanását láthatjuk, az időszak jellegzetes konstellációi – Lant, Hattyú, Sárkány – társaságában.

SZÖVEG ÉS KÉP:
LADÁNYI TAMÁS

BÖHM JÓZSEF, VIKTÓRIA KIRÁLYNŐ MAGYAR SZOBRÁCSA

A magyar turista London utcáit járva a brit történelem számos nagyságának szobrát láthatja a világváros közterein, nevezetesen épületeinek homlokzatán vagy azok belsejében. De vajon gondol-e arra, hogy amikor a Cityben a Fleet Street nyugati végénél magasodó Temple Bar Memorialon (emlékoszlopon) megpillantja Viktória királynő és férje, Edward herceg bronzba öntött alakját, vagy a londoni Természettudományi Múzeumba belépve Charles Darwin márványszobra fogadja, akkor egy rendkívüli tehetségű magyar szobrász, a 180 éve született Böhm József alkotásait látja maga előtt?

Az 1965-ben megjelent Művészeti Lexikon alig néhány sort szentelt a „magyar származású” portrészobrász és éremművésznek, aki Sir Joseph Edgar Boehm néven (1834. július 6., Bécs–1890. december 12., London) vált a 19. századi angliai szobrászat kiemelkedő alakjává, és vonult be a brit művészet-

történetbe. Még a Wikipédia magyar nyelvű oldala is csupán 8 sort szán „Joseph Boehm osztrák szobrász és éremművész” munkásságának, noha Böhm magát egész életében magyarnak vallotta, és az angol műtörténetírás is annak minősíti. Az Angliában sikeres művészi pályát befutó festőinket (Bogdány Jakab, Brocky Károly, László Fülöp) is beleértve, egyetlen magyar képzőművész sem csinált akkora karriert a szigetországban, mint Böhm József.

E bámulatos eredményeket hozó életút gyökerei a Felvidékre, a Szepességbe vezetnek vissza. A művész apja, Böhm Dániel 1794-ben az Iglóhoz (Spisská Nová Ves) közeli Szepesolasziban (Spisské Vláchy, németül Wallendorf) látta meg a napvilágot. Az ügyes kezű ifjú Bécsbe vándorolt, és kitanulta az éremkészítés mesterségét. Huszonöt évesen már kiváló vésnök hírében állt, és hamarosan elnyerte a császári Vésnökakadémia igazgatói posztját. Böhm Dániel emellett szakavatott műértő volt, aki szorgosan gyűjtötte az ókori egyiptomi műtárgyakat, így néhány év elteltével gazdag régiséggyűjteménnyel büszkélkedhetett. A Bécsben családot alapító vésnök-mester az 1850-es években a képzőművészet iránt szintén fogékony fiát is a biztos jövedelmet nyújtó vésnöki pályára igyekezett irányítani, ezért Józsefet előbb Olaszországba, majd Párizsba küldte tanulni. A fiatal Böhm József hazatérése után több éven át keresett vésnök-ként dolgozott Bécsben, ahol már 22 évesen elnyerte I. Ferenc József császár művészeti díját.

DARWIN MÁRVÁNSZOBRA
a londoni Természettudományi Múzeumban. Magyar szobrászmester műve fogadja a látogatókat

BÖHM JÓZSEF LONDONI MŰTERMÉBEN
Viktória királynő lovaggá ütött udvari szobrásza

LISZT MELLSZOBRA
Kitűnő érzéke volt az emberi karakterek megragadásához

Ám a tudásvágy hajtotta ifjú nem elégedett meg ennyivel. Egyre nehezebben viselve a feudális berendezkedésű Habsburg Birodalom nyomasztó, a művészi szabadságot erősen korlátozó légkörét, Angliába vágott, hogy továbbképezze magát. Az 1862-ben eredetileg csak tanulási céllal Londonba érkező Böhm sok időt töltött a művészet szentélyének számító British Museumban. Az ott látott hatására alkotta első angolai szobrait, amelyekkel rövid időn belül felhívta magára a figyelmet. A szerencse is mellé szegődött: mivel akkortájt az angol arisztokrácia körében divattá vált a szobor-

ALBERT HERCEG ALAKJA A TEMPLE BAR MEMORIALON
Böhmnek több 19. századi köztéri alkotása ma is áll Londonban

portrék készíttetése, ezért szinte azonnal ellátták megrendelésekkel. A sikerek hatására Böhm a letelepedés mellett döntött, és három év múltán meg is kapta a brit állampolgárságot. Alkotásaival már az 1862-es londoni világkiállításon olyan sikert aratott, hogy véglegesen a portrészobrászat mellett kötelezte el magát. Azt, hogy ez részéről mennyire jó döntés volt, a későbbi évek fényesen igazolták.

Karrierjét Viktória királynő és számos angol előkelőség egész alakos, illetve mellszobrainak elkészítésével alapozta meg. Első nagyobb műve a windsori királyi kastély előtt álló, impozáns Viktória-szobor volt (1869), amit Kent hercegének a kastély Saint George-kápolnájában elhelyezett emlékműve követett. A kitűnő karakterábrázoló képességgel megáldott szobrász e legkorábbi nagy munkái olyannyira elnyerték a királynő és családja tetszését, hogy egyre több megbízást kapott az udvartól és a brit arisztokráciától a legkülönfélébb méretű portrészobrok készítésére. Ezek főként főúri parkokban és közterületeken kaptak helyet.

1878-ban munkásságát a Brit Királyi Akadémia társult tagsággal jutalmazta, majd három évvel később már rendes tagjává választotta, és megkapta a királynő udvari szobrásza címet. Az 1880-as évek-

ben egymás után születtek remekművei. Többek között 1882-ben Lord John Lawrence indiai alkirály, Pandzsáb uralkodójának egész alakos bronzszobra (London, Waterloo Place) és 1883-ban Sir Francis Drake, a „királynő kalózájának” szobra, amelyet Drake szülővárosában (Tavistock, Devonshire, Délnyugat-Anglia) állítottak fel. Egyik másolata Plymouthban, a városi parkot átszelő Hoe Promenade-on áll.

1884-ben a Westminster Abbey számára elkészítette Benjamin Disraeli, Viktória királynő nagy híru miniszterelnöke életnagyságú márványszobrát, amely az apátság északi kereszthajójában kapott helyet. Ekkor készült William Tyndale, az „angol Károli Gáspár” egész alakos bronzszobra (London, Victoria Embankment Gardens): Tyndale volt a 16. sz. legnevesebb szigetországi bibliafordítója, aki elsőként ültette át a Szentírást angol nyelvre, és ő nyomtatatta ki először angolul az Újszövetséget is.

Charles Darwin ülőszobrát 1885-ben alkotta a Természettudományi Múzeum számára. A következő évben „magyar modell” alapján dolgozott: Liszt Ferenc mellszobrát formázta meg, ami jelenleg a Victoria and Albert Museumban látható. A 74 éves Liszt 1865-ben a tiszteletére rendezett ünnepségre érkezett a szigetországba. Valószínűleg ekkor ülhetett modellt Böhmnek. A mellszoborból több darab készült: egy a művész hagyatékában maradt, egyet a Wolverhampton Art Gallery őriz, két továbbiinak a sorsa ismeretlen.

1887-ben a művész vésznöki tudását is kamatoztathatta. Ő kapott megbízást a Viktória uralkodásának 50. évfordulója alkalmából kibocsátandó jubileumi 6 centes bronzérme elkészítésére. Halála előtt két évvel készült el Böhm egyik leglátványosabb műve, a Napóleont legyőző Wellington herceg lovas szobra négy mellékalakkal (London, Hyde Park Corner), amely éppen szemközt áll Wellington egykori londoni lakóházával.

A magyar szobrász az anglikán egyháztól is számos megbízást kapott síremlékek készítésére. Kifaragta Archibald Tait érsek síremlékét a canterbury-székesegyház, Arthur Stanley Penrhyn apátét a Westminster Abbey, Dunscombe püspökét York katedrális számára. Ilyen tárgyú művei közül is kiemelkedik Sir Herbert Stewart vezérőrnagy sírja (3 részes bronz dombormű) és Charles George Gordon tábornok fekvő szarkofágja. Mindkettő a világ egyik legnagyobb templomában, a londoni Szent Pál-székesegyházban található.

Böhm Józsefet a Brit Birodalom kiemelkedő személyiségeit megörökítő alkotásaiért 1889-ben a királynő lovaggá ütötte, attól kezdve jogosulttá vált a Sir Joseph Edgar Boehm név viselésére. Közel három évtizedes angliai tevékenysége több mint száz alkotással gazdagította számos angliai és skóciai város

VIKTÓRIA BRONZSZOBRA

a windsori kastély előtt az 1900-as évek elején. Megalapozta a művész angliai karrierjét (jobbra)

VIKTÓRIA A BRONZ 6 CENTESEN

A királynő bal válla alatt jól kivehető a J.E.B. monogram

(London, Bristol, Bedford, Derby, York, Solihull, Edinburgh) és kastély kulturkincsét.

Sőt, műveivel még a távoli Ausztráliában is találkozhatunk: 1888 óta áll Viktória királynő bronzszobra Sydney-ben, a Queens Square-en; a sárkányt legyőző Szent Györgyöt ábrázoló szobra Melbourne-ben az Állami Könyvtár előtti teret díszíti.

A magyar szobrász az angol lovassport történetébe is beírta a nevét: 1878-ban elkészítette King Tom, az egyik leghíresebb angol telivér versenyló életnagyságú bronzszobrát. A lovat 1861 és 1877 között Nagy-Britannia első 10 legjobb tenyészménje között tartották számon. Bár versenyei során egy ízben ő is nyert epsomi derbyt, igazi értékét az jelentette, hogy ivadékai összesen 14 derbyn végeztek az élen Epsomban, ami páratlan rekordnak számít. King Tom szobrát eltemetésének helyén, a középangliai Mentmore Towers-kastély (Mentmore, Buckinghamshire) parkjában állították fel. (A kastély tulajdonosa 1982-ben a skóciai Edinburgh közelében fekvő Dalmeny House műemlék kastélyába költözött, ahová áthelyeztette a szobrot is.)

Böhm Józsefet nemcsak alkotásai tették elismertté, de művésztanárként is népszerű volt Londonban. Leghíresebb tanítványaként Viktória királynő negyedik leányát, Louise hercegnőt (1848–1939) tartották számon, akinek a szobrász a saját lakásán (76 Fulham Road) adott rendszere-

KING TOM A SKÓCIAI DALMENY HOUSE PARKJÁBAN
Böhm József nemcsak arisztokrátákról készített portrészobrokat

sen órákat. Louise akkor is éppen nála volt, amikor a szobrász hirtelen meghalt. A korabeli pletykák szerint a hercegnőnek viszonya volt a fess magyar művésszel. Ezt engedi sejtetni, hogy Böhm aszisztensének, a későbbi neves szobrász Alfred Gilbert-nek meghatározó szerepe volt Louise vigasztalásában, és az ő felügyelete mellett történt Böhm magánleveleinek megsemmisítése is. Gilbert-tet – diszkréciója jutalmául – feltűnően hamar udvari szobrászá neveztek ki...

SZÖVEG: TINER TIBOR

A FERTŐ-KÖR – ÉJJEL

Az este ígéretesnek látszott: telihold utáni nap, a Hold már napnyugta után kel, s az éjszaka is elég hosszú ahhoz, hogy különösebb rákészülés nélkül is kényelmes tempóban tudhassuk le a kb. 130 km-es távot. Cél: a kivilágított templomok felkeresése.

Mi kell egy efféle vállalkozáshoz? Elsősorban egy jól felkészített és megfelelő fényszóróval felszerelt kerékpár. Egy jó halogénizzó akár 200 métert is bevilágít, ami nem elhanyagolható szempont a biztonságos tekeréshez. Így nem kell aggódnunk, a lámpafényben még az útburkolat egyenetlenségei is sokkal jobban látszódnak. Emellett persze némi helyismeret sem árt. Magyar területen csak menni

megné. A nyugalomra térő települések csöndjét, ki-
haltságát, a holdfényben fehérülő szürkemarhák, lo-
vak némaságát, a folyamatos tücsökciripelésben
egymagában suhanó kerékpár menetzaját megta-
pasztalni különleges érzés. Sajátos az is, ahogy a ke-
leti parton az északi horizontot a szélkerekek szá-
zainak piros fényjátéka teszi futurisztikussá,
hasonlóan az éjjel is működő különféle seregély-
riasztók hanghatásaihoz. Egyébként az út a nappal-
nál százszor biztonságosabb: csak néhol kell meg-
küzdönnünk a párhuzamos országúton a szembe-
jövő autók reflektorfényével, vagy az éjjel hazatérő,
hirtelen irányváltoztatásra képes gyalogosokkal.

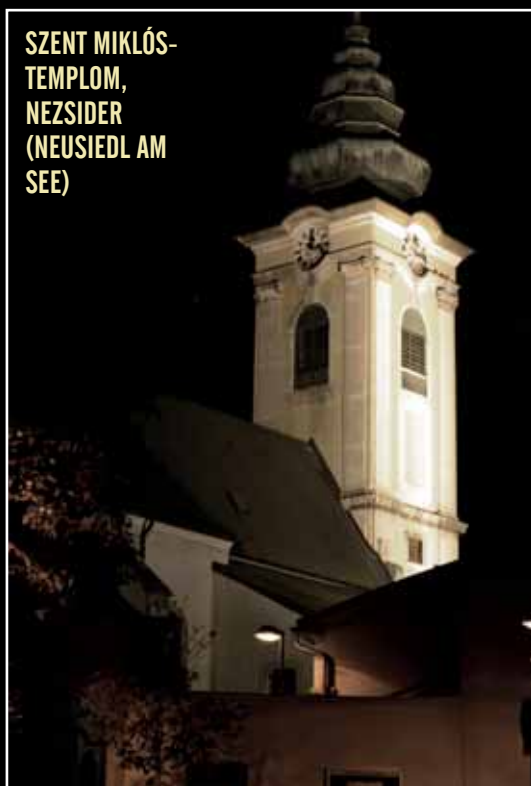

VILÁGÍTÓTORONY, PÁTFALU (PODERSDORF AM SEE)

SZENT ISTVÁN VÉRTANÚ-TEMPLOM, SARRÓD

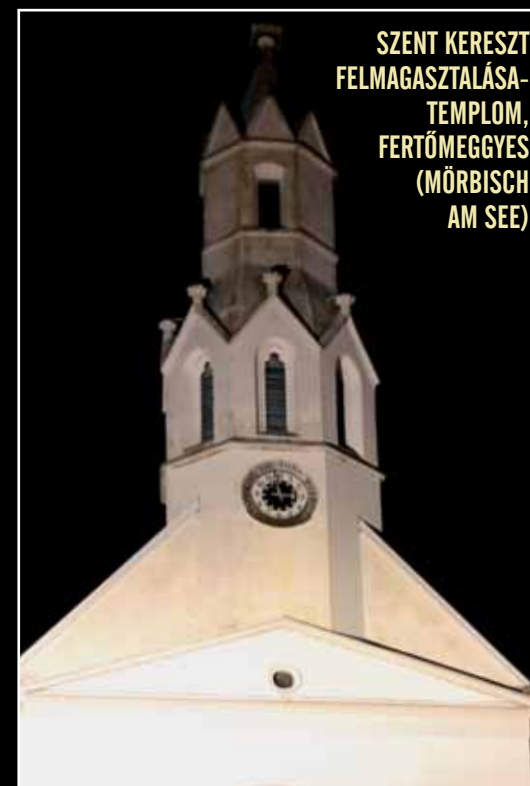
SZENT MIKLÓS-
TEMPLOM,
NEZSIDER
(NEUSIEDL AM
SEE)

SZENT MIHÁLY-
TEMPLOM,
HEGYKŐ

SZENT KERESZT
FELMAGASZTALÁSA-
TEMPLOM,
FERTŐMEGGYES
(MÖRBISCH
AM SEE)

kell, az osztrák oldalon viszont – ahol nagyobb az eltérések lehetősége – nehezebb sötétben a kis út-
iránytáblákat nézegetni. Szerencsére a keresztező-
dések előtt az aszfaltra festett kerékpárosnyilak
rendkívül jó szolgálatot tesznek.

Milyen kalandot várhatunk egy efféle vállalko-
zástól? A sötétben a látás mellett a fül szerepe is

A templomok csodálói pedig, többnyire dísz-
kivilágításban, egy sajátos metszetet kapnak az út
során. Bár a „sztenderd” Fertő-körbe a boldogasz-
zonyi (Frauenkirchen) bazilika nem tartozik bele,
azért a hidegségi Szent András-templom vagy a
messziről látható fertőfehéregyházi (Donnerskir-
chen) Szent Márton-templom látványa alkalmas ad

az elmélyedésre. A Fertő legnagyobb üdülőtelep-
nek számító Pátfalú (Podersdorf am See) világító-
tornyához szintén érdemes kitekernünk a partra,
már csak azért is, mert jelentősebb kitérő nélkül
egyedül itt találkozhatunk testközelséggel a tó vizével.

SZÖVEG ÉS KÉP: JANKÓ FERENC

MÉSZKŐTORNYOK ÉS -KÚPOK DÉL-KÍNÁBAN

KÍNA VÁLTOZATOS TERMÉSZETI LÁTVÁNYOSSÁGAI között a karsztvidékek kiemelkedő turisztikai célpontok. Az ország déli részén terül el a Föld legnagyobb karsztvidéke, amely az Észak-Vietnamba átnyúló részével együtt eléri a 600 000 km²-t. E hat és fél magyarországi terület leghíresebb és leglátványosabb része a Guangxi-karsztvidék, amelynek területén a folyók által feltöltött síkságokból szigethegyekként, ill. kisebb hegycsoportként változatos formájú, 50–300 m magasra kiemelkedő, karcús mészkőtornyok és -kúpok emelkednek ki. A karsztok ilyen formakincse trópusi, részben szubtrópusi éghajlaton alakul ki, ahol az évi középhőmérséklet 18 °C felett van és az évi csapadék 1000–2000 mm. A sok csapadék és a magas hőmérséklet buja növényzetet éltet, amely feltétele a mészkő intenzív oldódásának. A kínaiak e szigethegyes karszton belül két alapvető típust, a fenglint és a fengcongot különítik el. A fenglin („csúcs-erdő”) különálló tornyokból áll, amelyek magányosan emelkednek ki a síkság felszínéből. A fengcong („csúcs-halmaz”) inkább kúp alakú formák jellemzőek, amelyek sűrűn helyezkednek el, és az egyes kúpok összeérnek a talpuknál. Nincs közöttük síkság, de a kiemelkedések között csillag alakú, a töbrökhöz hasonló mélyedések helyezkednek el. A növényzettel sűrűn benőtt kúpok, tornyok felszínébe a lefolyó vizek mély barázdákat,

FENGLIN TÍPUSÚ SZIGETHEGYES KARSZT GUILIN KÖRNYÉKÉN
Dongshan falut elárasztott rizsföldek ölelik körül, az eredeti növényzet csak a kúp- és toronykarsztok meredek oldalain maradt meg

FOTÓ: ISTOCKPHOTO

lésbe vont földek és a települések területének növelése érdekében kiirtották. Az építkezések kő- és mészellátásának biztosítására rengeteg bányát nyitottak, illetve a nagyarányú útépítéseknek is számtalan hegy esett áldozatul.

A legtöbb ide látogató turista a Guilin és Yangshuo között elterülő vidéket keresi fel. A Li folyón egymást érik a turistákat szállító hajók, amelyekről a természeti szépségek mellett a lassan kihálófélben lévő vidéki életmód tanulmányozható. A folyó zavaros vizében gyerekek és vízbivalyok fürdőznek, ingatag bambusztutajokról kormoránok segítségével halásznak, apró falvak és a vízben ringó lakóhajók életébe pillanthat be az ide érkező utazó.

SZÖVEG: MARI LÁSZLÓ

A KARSZTVÍZ SZINTJÉBEN
napjainkban is formálódó barlangjáratok húzódnak, amelyek vize látványos barlangszájakon keresztül ömlik a felszínre

FÜGGŐLEGES VILÁG

A fengcong sűrűn egymás mellett álló kúpjai közt zárt töbrök, víznyelők bújnak meg, a helyenként függőleges falakat mély karrvályúk tagolják

ún. karokat oldanak-vájnak, melyeket keskeny, késpenge-élességű gerincek választanak el egymástól. A karsztos táj jellegzetes képződményei a különféle barlangok. A fenglinek tornyainak jellemző képződményei a néhány méter átmérőjű, max. 100–200 m hosszú ún. lábbarlangok. A kúpok, tornyok oldalában több szinten – az egykori nagy barlangrendszerek maradványaként – hatalmas barlangszájak tátongnak.

E látványos formák több millió éves felszínformálás eredményeként alakultak ki. Az egykor egyseges, enyhén lejtő karsztfennsík pusztulásával, a folyók bevágódásával kúp, ill. torony formájú

sziget-hegyekre tagolódtak, és köztük széles síkok, hegyközi karsztsíkságok formálódnak ki. A sziget-hegyek tetőfelszínei az egykori fennsík tetőfelszíneit jelzik.

A táj különlegességét az is jelzi, hogy 2007-től, majd kiterjesztve 2014-től szerepel az UNESCO Világörökség-listáján. A sűrűn lakott karsztvidék központja a mintegy 1 millió lakosú Guilin. A népesség növekedése, illetve az egyre nagyobb tömegben érkező kül- és belföldi turisták óriási terhelést jelentenek az érzékeny, sérülékeny karsztos területnek. Az eredeti növénytakaró nagyrészt eltűnt, az erdők egy részét a mezőgazdasági műve-

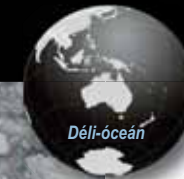

⊕ SZÖVEG ÉS KÉP: KRISTÓF VERONIKA. KÉP: WWW.SEASHEPHERD.ORG.AU

KÖNYÖRTELEN HADMŰVELET

ÜLDÖZŐBEN A SEA SHEPHERD

2014. február 1., hajnali 3 óra. Ahogy fanyarul nevezük, az egyik „zéró gravitációs”, más néven „zsellér”-kabinban fülünk. Most nem a vad hullámvás tart ébren, hanem félelemmel telve hallgatjuk, amint a sodródó jégtáblák között haladva szüntelenül ütközünk: folyamatos reszelés-csiszolás és karistolás hangjai zengenek körülöttünk, s mi a „nem jégosztályos” Steve Irwin hajótestében vagyunk

www.seashepherd.hu

MEGTÉVESZTŐ, IDILLI ANTARKTISZI NYUGALOM

A Sea Shepherd 3 hajóból álló flottájának vezérhajója, a Steve Irwin nem először használja a jéghegyeket az ellenség kijátszására.

A sebességünk nem alkalmas arra, hogy a japán biztonsági hajót, a Shonan Maru Nr. 2-t lerázzuk, de ha elegendő számú és nagyságú jéghegy között lelassulunk, képesek vagyunk jéghegyként „viselkedni” a radarjukon

Lángos helyett jégtáblák

Próbálunk aludni, mert hosszú volt a nap, és még hosszabb áll előttünk, de ez a hang éberségre int. A japán Nisshin Maru le akar rázni bennünket, direkt hajózott be a jégtáblák közé, mi pedig nem óvatoskodhatunk, hanem teljes sebességgel rohanunk. Első tisztünk, Vincent, a jámbor ausztrál medve van szolgálatban. Ahogy meséli, néhány éve egy bérelt Trabanttal bejárta Közép- és Délkelet-Európát, amit az utazás végén egyszerűen leemelt magáról. Imádja Budapestet, a magyar söroket, „Sokolom!”-mal köszön nekem, és naponta emlegeti vágyakozva a lángost. „Na, ezzel az éjszakával a lehető legtávolabb kerültél a lángosodtól” – ez most a legenyhébb gondolatom vele kapcsolatban.

Ebből már nem lesz pihentető alvás, s mivel amúgy is korábban kell kelnem, hiszen ma én vagyok a reggeli-szolgalatos, már mászom is ki az emeletes ágy alsó dobozából. 4.10-kor már ott találok az étkezőben Vincentet – mosolyogva, falatozva. „Sokolom!”-jára most ingerülten kérdezem: „Észrevetted, hogy nem a Bob Barkert (a jégosztályos hajónkat) kormányoztad az éjjel?” „Mondtam már, amíg nincs lángos, addig csak ne szólj bele, hogyan vezessek!” – üti el viccet, majd beszámol a hadszíntér alakulásáról – és végül elmegy aludni. Én pedig nekiállok fehércsokis-ananaszos muffint és bazsalikomos burgonyafánkot készíteni, ha már több mint 3 óra áll rendelkezésemre tálalásig.

Megfélemlítő művelet

A baljós zaj még azokat is megviselte, akiknek kabinja nem a „zsellér”-részlegben van. Az általánosan spártai fülkék között is éles különbségek vannak: a hajó orrában lévők a leginkább hullámszűrőkezek, és természetesen itt csapódnak a legnagyobb erővel, azaz a legfélemletőbb zajjal a jégtáblák is. A nap folyamán nyüzött arcok igazolják, hogy a szokásosnál is brutálisabb éjszakánk volt, és az irányítóteremből is rossz hír érkezik: egyre nehezebben tartjuk a lépést a Nisshin Maruval...

Az egész napos fizikai munka és az állandósult hideg megteszi a hatását, jólesik este bemászni a dobozkámban felhalmozott takarók alá. Ám a nyugalom csak éjfélig tart, ekkortól halljuk a fedélzeteink öltözékeinek suhogását, ahogy rohannak a

folyosón! Ismét jégtáblák közé vezetett volna bennünket a Nisshin Maru, és most a fedélzetről kell segíteniük a navigációs terem őrségét...

Volt már ilyen eset, de most más történik. A három szigonygyűs japán hajó kapitányai összehangolt, éjszakai rajtaütéses támadást indítottak ellenünk! A japán bálnaorrvadász-flottának ez volt az első ilyen akciója: nem provokáltunk, pusztán a jelenlétünkre reagálva támadnak. A Yushin Maru, a Yushin Maru Nr. 2 és a Yushin Maru Nr. 3 egyaránt kb. 200 méteres acélkábelt vontatva veszélyes közelségben manőverez. Az irányítóteremben Siddharth Chakravarty kapitányunk irányítja elkerülő mozgásunkat. Nyilvánvaló céljuk, hogy lelassítsanak bennünket és a Nisshin Maru egéruat nyerjen

előlünk. A szigonygyűs hajók sok-sok tucatszor, közvetlen közélről keresztezik a Bob Barker és a Steve Irwin útját.

A majdnem 8 órás incidens alatt a Sea Shepherd három motoros gumicsónakot indított el védekezésképpen – a legénység megpróbálja távol tartani, vagy elvágni az acélkábeleket, hogy azok ne tehesenek kárt hajóinkban. A szigonygyűs hajók munkásai fém alkatrészekkel dobálják a Steve Irwin gumicsónakjának legénységét, és vízgyűzzák a Bob Barker gumicsónakját. Végül pedig a Yushin Maru Nr. 3 valószínűleg elvétí egyik manőverét, és behajta a Bob Barkerbe, magasan a vízfelszín fölött felhasítva a hajótestet. Majd ugyanolyan hirtelen, ahogy ránk törték, abbahagyják az ámokfutást.

A STEVE IRWIN NAVIGÁCIÓS TERME
A 08-12-es őrség vezetője,
Malcolm Holland átadja a szolgálatot
Vincent Burke-nak, a 12-04-es
tisztnak és legénységének

2014. 02. 02.

A három szigonyágyús hajó összehangolt, éjszakai rajtaütéses támadása, melyben a Yushin Maru Nr. 3 behajtott a Bob Barkerbe, és a bálnaholttest-feldolgozó hajónak sikerült egérutat nyernie előlünk. Ez volt az első, de nem az utolsó eset, amikor a japán bálnavadászok minden előzmény nélkül megtámadtak bennünket

Visszafogott jelenlét

De miért nem mentünk át ellentámadásba? Amennyiben az ausztrál kormány kérését nem tartottuk volna tiszteletben, legalább az úgynevezett „Robin Hood”-os repertoárunkat használhattuk volna: bosszantásra, akadályozásra és védekezésre. Ám indokolt visszafogottak lenni, hiszen cserébe az ausztrálok megígérik, hogy e Bálnavédelmi Terület felügyeletére küldik parti őrségük egyik rendfenntartásra alkalmas hajóját. Az ausztrál kormány még 2010-ben, a Hágai Nemzetközi Bíróságon perelte be Japánt az Antarktisi Bálnavédelmi Területen folytatott, úgynevezett „tudományos” bálnamészárlása miatt. A japán bálnaorvvadászok többszörösen megszegték a nemzetközi és ausztrál szövetségi törvényeket, pusztá felbukkanásuk az

ausztrál felségvizeken kimeríti a szigetország szuverenitásának megsértését. Vagyis van kormányzati szövetségünk. Bizakodhatunk...

Ám ezen a ponton nemcsak visszafogottak, de naivak is vagyunk, ugyanis a rendfenntartó hajó nem jön. Csalódtok vagyunk. És annak ellenére, hogy az ausztrál légierő vezetője, Geoff Brown kijelentette: „Az [Airbus] A319-es típusú repülőgép nem alkalmas az antarktisi bálnavadászat felügyeletére”, az ausztrálok a parti őrség hajója helyett mégis egy, a polgári légi közlekedésből ismert repülőgépre bízta a feladatot. 300 000 ausztrál dollár volt milderre, ami 3 repülést biztosított volna, de az antarktisi nyár teljes időszaka alatt mindössze egyetlen műveletet hajtottak végre.

Könyörtelen üldözéssel, nyárból a télbe

Yoshimasa Hayashi japán mezőgazdasági és halászati miniszter a 2012–13-as bálnavadászati szezonjukról kijelentette, hogy a Sea Shepherd könyörtelen („relentless”) beavatkozásai miatt kellett beérniük 103 egyedes zsákmánnyal az önmaguk számára meghatározott, 1035 darabos vadászati tervükből. Az ellenség elismerő jelzője automatikusan a 2013–14-es akciónk névadója lett: Operation Relentless.

Ez a Sea Shepherd tizedik antarktisi bálnavédelmi kampánya, és mi itt vagyunk százan, három hajón, hogy megmentsük ezer bálna életét. Megszokhattuk már, hogy stratégiánknak egyetlen állandó pontja van: a törvények, jogszabályok megsértése nélkül a nemzetközi és ausztrál bálnavédelmi előírások betartására kényszeríteni a bálnavadászó-

kat. A többi azonban rugalmas improvizálás, hiszen a Japán Bálnavadászati Intézet szóvivője nem tájékoztat előre bennünket arról, hogy a rólunk forgatott ismeretterjesztő reality-filmsorozat, a Bálnák háborúja aktuális epizódjainak tanulmányozásából mit tanultak, milyen paranccsal és felhatalmazással indították el a flottát... A körülmények most úgy alakultak, hogy ebben a kampányban a felkutatásból és az üldözésből kell kihoznunk a maximumot.

Elszántan rohanunk a Nisshin Maru nyomában, és a farvizén maradunk a következő rajtaütéses támadásig, amiben leráznak; aztán újra felkutatjuk, és ez így megy tovább. Minden egyes napon, amit az előlünk történő rohanással töltenek, 15 bálna menekül meg a robbanófejes szigonyágyúiktól.

A navigációs őrség alig győzi megkülönböztetve

jelölni a térképen, hogy már másodszor, sőt harmadszor haladunk át ugyanott. Amikor a mellettük lévő kommunikációs teremben fordítom a hírekeinket és írom a cikkeket, lelkesen azonosítják a jellegzetes jéghegyeket, amelyek mellett már néhány héttel korábban is elhajóztunk. Ám most az iránynál sokkal jobban érdekel, hogy viharra vagy nyugodt vízfelszínre számíthatunk-e a megcélzott területen – a konyhában, a forró és nehéz lábasok között mindez egyáltalán nem mindegy. Azt, hogy mennyire időjárás-érzékeny egy hajókonyha az antarktisi viharokban, kisebb-nagyobb égési, vágási vagy esési sérüléseink jelzik.

Ahogy közeleg az antarktisi tél, egyre értéke-
sebbek a csak gyengén szeles napok. Ám március 7-
én eddigi hét antarktisi bálnamentő szezonom

legextrémebb viharát élem túl. Miután összetakarítottuk a két kamrában és a konyhában az éjszaka folyamán leesett, összetört és szennyeződött alapanyagokat, gyakorlott főszakácsunk, Laura úgy dönt, inkább a szövegfordításokkal haladjak. Boldogan elfogadtam a javaslatot, ebben a szezonban már túl voltam a nagy, szokásos esésen, és ahogy dobálnak bennünket a hullámok, két kézzel kapaszkodva is alig bírok talpon maradni, nemhogy esélyem lenne megmozdulni bármivel, ami 43 fő részére elegendő táplálékot jelenthetne... A vihar mindenkit megvisel, nincs nagy tolongás az ebédért – ki az eséseit fájlalja, kit tengeribetegség tarol le; és megsérült a konyhánk is, az egyik beépített szekrény kiszakadt a falból, meg sem állt a másik oldal munkapultjág.

HELIKOPTERES MEGFIGYELÉS

A Nisshin Maru mészárosai bárminemű tudományos kísérlet elvégzése nélkül, sietve méretre darabolják a bálnatesteket, a tengerbe dobálják az „értéktelen” részeket, hogy minél helytakarékosabban tudjanak majd fagyasztani

EGY AZ IDEI 251-BŐL

Védett csukabálna holtteste a Nisshin Maru fedélzetén, GPS-koordinátákkal bizonyítottan a Bálnavédelmi Területen

AZ OPERATION RELENTLESS HÁROM KAPITÁNYA

Siddharth Chakravarty (India) a Steve Irwin, Peter Hammarstedt (Svédország) a Bob Barker és Adam Meyerson (USA) a Sam Simon parancsnoka. Paul Watson kapitány a 2012. decemberi ideiglenes távoztatási végzés miatt nem vehetett részt a szervezet tizedik antarktisi bálnavédelmi missziójában

A SZIGONYÁGYÓS HAJÓK A STEVE IRWINT TÁMADJÁK

Eközben a Nisshin Maru teljes gázzal menekül, hogy a legjobb konstrukciójú, első Yushin Maruval (a számozás nélkülivel) végezhesse bálnavadászati feladatát, s legalább töredékét teljesítse az 1035 darabos vadászati igénynek

Sarkvidéki számvetés

Máskor ilyenkor már visszaérkeztünk Ausztráliába. Az Antarktisz térségében a március a tél gyors közeledtét jelenti. A krilltelepeket szétzúzzák a masszív hullámok, a bálnák elindulnak északra, az ausztrál partokhoz, hogy világra hozzák kicsinyüket. Ám, amíg a bálnavadászok itt ólálkodnak (hátha kitisztul az idő néhány órára, és akkor a se-reghajtók közül még zsákmányolhatnak), addig mi sem távozhatunk nyomukból. Üzemanyagunk kicentizve, már a mélyhűtőinkből is fogytán a zöldség és gyümölcs, többünknek kétséges, elérjük-e az eredetileg lefoglalt repülőjáratot hazafelé.

Fellélegzünk, amikor a vadászflotta végre északra veszi az irányt; kikísérjük őket a 60. szélességi körön túl, és elhangzik a tájékoztatás: „Március 25-re megrendeltük a révészt, aki bevezet bennünket Williamstownba, Melbourne kikötővárosába.” Még

pont jó, mert a hazaröptető jegyem 26-ra szól... Williamstownban hatalmas ünneplő tömeg és témérdek friss gyümölcs fogad.

Véget ért egy újabb misszió, ismét egyedül vettük fel a harcot a japán bálnavadászflottával. Sejtjük, hogy az előző év sikerét nem tudtuk túlszárnyalni. Mégis, van egy reménysugár, hogy ez volt a legutolsó sarkvidéki nyár, amikor a vadászok behatolnak az Antarktisi Bálnavédelmi Területre.

Rövidesen jön a hír: ezúttal 251 bálna esett áldozatul a kutatásnak címkézett tömeges vadászatnak, és a Sea Shepherd Operation Relentless műveletének köszönhetően 784 bálna menekült meg. A Hágai Nemzetközi Bíróság pedig március 31-én meghozta az ítéletet: a japán bálnavadászflotta bálnamészárlási tevékenysége illegális, nem teljesítette

a „tudományos célú bálnavadászat”-kategória feltételeit. A japán kormány sértődötten vette tudomásul a megfellebbezhetetlen ítéletet, és haladéktalanul megkezdte az új „tudományos” bálnavadászati program tervezését, melynek összeállításánál során – ahogy ők fogalmaztak – körültekintőbben veszik figyelembe a törvényi szabályozásokat. A Nemzetközi

Bálnavadászati Tanács (IWC) kb. 6 hónapos átfutási idővel ad majd bírálatot...

Éberren követjük a Japán Bálnavadászati Intézet (ICR) minden lépését, s bármilyen céllal és engedély birtokában térnek is vissza az antarktisi térségbe, tudniuk kell, hogy a Sea Shepherd hajói és önkéntesei ott lesznek körülöttük! ☺

Köszönettel tartozom egy felelős budapesti művész házaspárnak, a Kék-Bolygó Egyesületnek (www.kek-bolygo.hu), Fodor Bernadett operatőreszónak (www.bernadettfodor.eu) és a Submarine magazinnak a támogatásért, ami lehetővé tette, hogy hetedik alkalommal is bizonyíthattam, nekem a bálnák élete fontosabb, mint a sajátom...

A CIKK MEGJELENÉSÉNEK TÁMOGATÓJA AZ STA TRAVEL – STATRAVEL.HU

HA MAGAD IS SZERETNÉD KÖZELEBBRŐL SZEMÜGYRE VENNİ A BÁLNÁKAT, AKKOR EURÓPÁBAN AZ AZORI-SZIGETEKEN TEHETED MEG EZT A LEGKÖNNYEBBEN AZ STA TRAVEL SEGÍTSÉGÉVEL

TÚLÉLNI VARANASIT

⊕ SZÖVEG ÉS KÉP: KÖTELES GÉZA

Mindenekelőtt valamibe bele kell törődni: Varanasit nem lehet túlélni! A hindu hagyomány szerint Varanasi öröktől fogva létezett, és mindig is létezni fog. Egy pillanatra azonban érdemes megállni ennél a közkeletű, de teljességgel félrevezető egyszerűsítésnél: valójában nem létezik olyan, hogy „hindu”, következésképpen olyan sem, hogy „hindu hagyomány”. A köznyelv ezzel a huszárvágással oldotta meg, hogy amikor egy átláthatatlanul összetett kultúrára, történelemre, népcsoportra, hiedelemvilágra akar utalni, ne kelljen húsz percen át magyarázni, hogy a szubkontinens melyik tájegységének, mely kultúrantropológiai közösségébe tartozó vallási/filozófiai irányzat miféle szektáját érti alatta. Így egyszerűen csak: hindu. Az általános fölértékelés az egyedinek

A Liszt Ferenc repülőtér 2A terminálja előtt ücsörgök egy padon, és azon elmélkedem, hogy pár perc múlva a testem felkapja a hátára a lelkemet, és kiviszi magával Indiába. Meg azon, hogy – kis szerencséivel – visszafelé már a lelkem fogja hozni a testemet – persze, csak ha túlélük.

Nem élték túl, és ma már azt is értem, miért mondogatták a helyiek, hogy: „Siva szent városába mindenki halni érkezik”. A testből csaknem 10 kg és egy szakadtra járt szandál, a lélekből pedig ki tudja, mekkora darab maradt ott, a sikátorokban, a zajban, tömegben, a halottégető helyeken? Ez Varanasi: a végeláthatatlan keletkezés és elmúlás, az Örök Változás, amit nem lehet változatlanul túlélni...

Ősöreg és indiszkrét

A régészeti feltárások szerint a terület már a Kr. e. 12–11. században a védikus kultúra egyik központja volt, de érdekes módon, pont az Atharvavéda, a várost említő legrégebbi szentirat az, amely cáfolni látszik ezt. Az írás szerint a Gangesz partján elterülő síkságot az idő tájt még bennszülött törzsek népesítették be. Így vagy úgy, de viszonylagos biztonsággal állítható, hogy az egymásra és egymás romjaira építkező kultúrák sora több mint 4000 éve töretlenül tart a jövőbe.

EGÉSZSÉGÜGYI SZOLGÁLTATÁSOK, UTCÁN ÁT

Akinek épített üzlethelyisége van, az gazdag, aki ilyenben dolgozhat, az szerencsés.

Aki egyik körbe sem tartozik, egy porba dobott pokrócon kínálja szolgáltatásait

Varanasi – a szútrából ismert Benáresz, a védák Kaśi-ja – tehát vénséges, ezért meg kell neki bocsátani, hogy időnként bosszantóan indiszkrét.

KONTRASZTOS UTCAKÉP

A járókelők öltözéke feltűnően tiszta és rendezett. A szemlélő óhatatlanul is elgondolkodik, hogyan lehet a nap végéig fenntartani ezt az állapotot ebben a környezetben

közélet, a közigazgatás, a kereskedelem, az áhítat, a születés és a halál.

Két-három napba telik, mire megszokom, hogy ha a „Ram Nam Satya Hai!” mantrát hallok a hátam mögött fennhangon recitálni, a sikátor falához kell lapulnom, hogy utat engedjek a felravatalozott holttestet cipelő gyászolóknak. Ők kiáltják az égbe, hogy: „Ráma neve az igazság!”, jelezve, hogy az elhunyt szeme előtt a valóság már színről színre, illúziók nélkül mutatkozik meg. Eszembe jut, hogy érkezésem napján így igazítottak útba: „Sir, csak kövesse a holttesteket, a vendégház közvetlenül a Manikarnika Ghat-nál, a halottégető mellett van.”. Amíg a kulturális sokk tart, mindez legalábbis zavarba ejtő. Pár nap múlva már természetes, majd a végén kimondottan furcsa, hogy mennyire természetes...

FELAJÁNLÁSRA VÁRVA...
 A templomok és kisebb szentélyek előtt folyamatos a sorbanállás. A puja, az istenségeknek szánt felajánlás itt, Varanasiban különös erővel hat

Repedések és sikátorok

A Varanasival való ismerkedés tapintható halálfélelemmel kezdődik. Ez különösen igaz az egyedül utazókra, akik nem tudnak testben és lélekben összekapcsolódni útítársukkal, hogy kettejük közé szorítva, megóvhassanak valamicskét a hozott biztonságérzetből. Aki egyedül van, exponálttá válik. Kitette az utcán csordogáló gyanús leveknek, a bűznek, a pornak és benzingőznek, ami szinte biztos, hogy már elérte a telítési határt, és ha a forró levegőnek csak egy milligrammal is többet fel kellene vennie belőle, bizonyára nagy cseppekben kicsapódna. Kitette a hangos „Hello Sir!”-öknek, amelyekből gyakorlatilag minden lépéshez jár egy, és sohasem lehet tudni, hogy mi lesz a következő mondat. Ópiumot akarnak-e eladni, vagy csak elkísérni egy darabon, szóval tartani, hogy a végén vámot szedjenek a városnéző körútért...

Az épületek összenöttek, csak pár nap tapasztalat birtokában lehet megkülönböztetni a repedést a sikátortól.

NEM CSINÁLNI SEMMIT
 Távolodva a Gangesz partjától, elnéptelenednek az utcák, lelassulnak a jelenetek. Elméledő szádhuk, tehenek és falnak támasztott motorkerékpárok pihennek az árnyékos sikátorokban

Késő délután van, az utcák beszűkültek, a repülőtéri taxi nem tud továbbhaladni, átad egy rikásnak. Egyelőre örülök, mert ahogy telik az idő, statisztikailag egyre közelebb kerülünk a pillanathoz, amikor szükségszerűen fel kell csavarodnunk valamiféle póznára. A Nap eltűnik a romló házfalak mögött, és kicsivel később már a háromkerékű sem jut tovább. Az épületek összenöttek, csak pár nap tapasztalat birtokában lehet megkülönböztetni a repedést a sikátortól. Ezzel azonban még nem vagyok felvértezve, ezért aggodalommal tölt el, amikor az idős bácsi hanyagul int egy koromsötét nyiladék felé, ahonnan koromsötét embertömeg kígyózik elő: „Guesthouse there...” Köszönöm, ha elérek odáig...

Alámerítkezés

A 2011-es census alkalmával felmért lakosságszám az „1 lakh és afölötti” kategóriába sorolja a várost. Egy lakh százezer fő, vagy mangó, vagy rúpia, vagy bármi. Darab-darab. A hivatalos adatok szerint Varanasi 15 lakh méretű, bár a helyiek egybehangzó állítása szerint napközben ez a szám eléri vagy meg is haladhatja a negyvenet. Négymillió ember, háromezer négyzetkilométeren! Az utcákat járva, ez a jellemzően indiai túlzásnak tűnő állítás először valamelyest átértékelődik, majd később vaskos igazságtartalommal telik meg: amikor az embert már egy órája lökődik-taszigálják jobbra és balra – de sajnos még véletlenül sem előre – a harsány emberdugóban, nosztalgikus vágyakozással gondol a budapesti csúcsforgalomra.

Különös élmény egy magaslati pontról letekinteni az egymásnak

MEGÁLL AZ IDŐ

A változást csak a változatlanság háttére előtt lehet megfigyelni. Ha jól figyelünk, észrevesszük, hogy Varanasinak nem áll jól a modernizáció

EGY NAPPAL HOLI UTÁN

Varanasit legtöbbször a Holi-fesztiválról, a színek ünnepéről ismerik. Ahogyan növekszik az ünnep népszerűsége, úgy homályosul el annak szimbolikája és az alapját adó mitikus történet

A hivatalos adatok szerint Varanasi 15 lakh méretű, bár a helyiek egybehangzó állítása szerint napközben ez a szám eléri vagy meg is haladhatja a negyvenet.

szoruló házak rengetegére, és azt hinni, hogy a lapos tetők fodrozódó felszíne alatt tömör, néptelen és mozdulatlan minden. Fentről nem látni embert, riksát, motorkerékpárt, semmit, csak háztetőket és házfalakat. A perspektíva még inkább beszűkíti az amúgy is szűk tereket, és teljességgel elzárja a szemlélődő elől mindazt, ami a mélyben zajlik. Ötödik napja vagyok a városban, és mostanra szokásommá vált egy pillanatra megállni, nagy levegőt venni, és csak ezután kilépni az utcára. „Alámerítkezem...” – mondom magamnak, minden alkalommal. Ahogyan a helyiek is teszik, csak ők a Gangesz, én pedig a házak hullámai alá bukom.

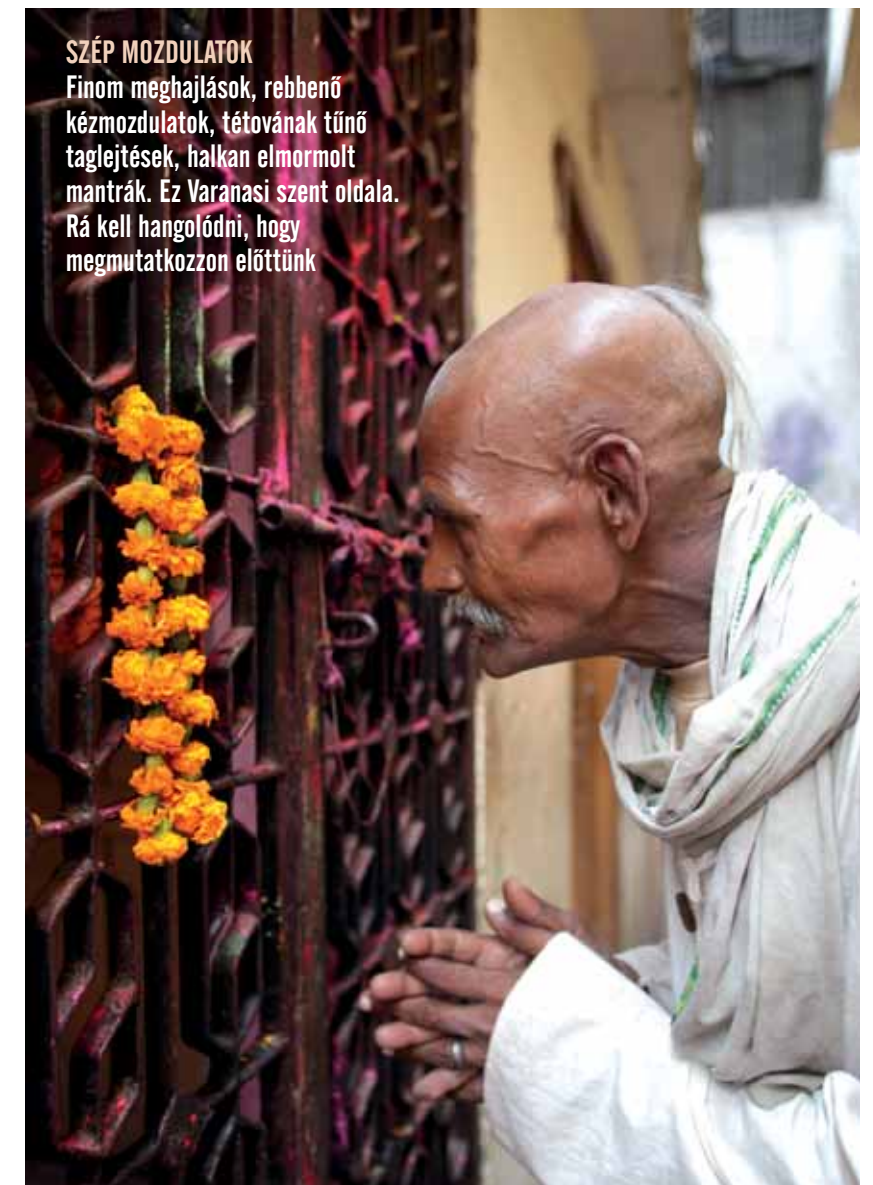
Szent és profán

Varanasi Siva városa, egyike a Hét Városnak (Sapta Puri), a hét legszentebb hindu zarándokhelynek. Az itt lakók mintegy 80%-a saivita hitű, féllakhnyi bráhmána pap szolgálja őket, negyedlakhnyi templomban. Elképesztő számok ezek, még akkor is, ha az európai templom-fogalmunkat – a helyi viszonyokhoz alkalmazkodva – kitágítjuk a kisebb szentély, a nagyobb oltár és az „egy virágfüzérrel ékített Shivalingam, egy öreg fa tövében” irányaiba. Úgy rémlik, bárhol álltam is meg és hordoztam körbe pillantásom, egészen biztos, hogy legalább egy, de inkább több kisebb-nagyobb áldozati szentélyen akadt meg a tekintetem. Gyakorlati a Siva képmását vagy lingamot – az istenség potencialitását, teremtő erejét szimbolizáló, fallikus szimbólumot – tartalmazó, ráccsal elzárt falfülkék, melyek előtt a nap huszonnégy órájában folyik a puja, a felajánlás. A hívők tömött sorokban, türelmesen várakoznak, hangos szóváltás is csak akkor

SZÁDHU-BIZNISZ
Az utcákon sok az „álbölcs”. Némelyek kéregetnek, ők gyorsan lebuknak, hiszen a szádhu sohasem kér, csak elfogad. De van, aki előtt az embernek földbe gyökeredzik a lába...

Úgy rémlik, bárhol álltam is meg és hordoztam körbe pillantásom, egészen biztos, hogy legalább egy, de inkább több kisebb-nagyobb áldozati szentélyen akadt meg a tekintetem.

vaj) és természetesen füstölők kilotonnái. Ez egy iparág, és – látszó méretéből ítélve – talán egész Varanasit ez tartja el.

SZÉP MOZDULATOK

Finom meghajlások, rebbenő kézmozdulatok, tétovának tűnő taglejtések, halkan elmormolt mantrák. Ez Varanasi szent oldala. Rá kell hangolódni, hogy megmutatkozzon előttünk

Füst és pára

Mint minden szent helyen, Varanasiban is léteznek tabuk. A halottégetőkön ögyelegni, és – más megoldás híján – átlépni(!) a bambuszrudakra fektetett, gyolcsba tekert és felvirágozott elhunytakat, hogy eljuss A-ból B-be, nem tartozik ezek közé. Lefényképezni, ahogyan ételt osztanak a szegényeknek, igen. Futnom kell, és közben arra gondolok, hogy az önérzetet nem veheti el a nyomor. Elszégyellem magam.

A Manikarnika Ghatnál sokat időzöm, majd' mindennap egy-két órát. Kiváló gyakorlat, ha az embernek gondjai vannak az elengedéssel. A tűzmester már a barátom, sokat mesél. Megtudom, hogy a szertartás ötezer éve változatlanul zajlik, forgalmasabb napokon akár kétszázszor is. A kis emelvényen lobogó láng, ahonnan a legközelebbi férfi hozzátartozó a csóvát hozza, hogy aztán rádobja a máglyára, ötezer éve lobog. A holttestet szantálfaolajjal, mézzel és ghível balsamozzák be, a férfiakat fehér, a nőket vörös posztóba csavarják, és színes virágfüzérékkel ékesítik. Miközben a tűzmester 360 kg szantál-, mangó- és banyanfát halmoz fel szigorú rendben a kijelölt helyre, a családtagok alámerítik szerettüket a Szent Folyóba. A faemelvényre helyezett halottra fűszereket szórnak; ezeknek az illatos keverékeknek kialakult piaca van, ott, a Gangesz-parton. Az eladók fennhangon kínálják az áruikat, mialatt a gyógyszerészek halkán beszélgetnek, vagy botokkal kergetik el a kopott kőlépcsőkön botladozó vízibivalyot-

ILLŐ ÉS ILLETLEN DOLGOK

Halottégető helyeken fényképezni komoly illetlenség. Éppen ezért egy komplett üzletág épült fel az eldugott fotópozíciók értékesítésére

kat, a szeméthalmokban guberáló kutyákat, kecskéket. Egy pillanat múlva a lángok az égre törnek, és lenyalják a díszes öltözetet prédájukról. A levegő remeg, szikrák szállnak felfelé. Sandaloo közelebb húzódik, csendben sűgva folytatja a mesélést: „Egy átlagos felnőtt teljes elhamvasztásához 2,5-3 óra szükséges, de a

Sandaloo közelebb húzódik, csendben sűgva folytatja a mesélést: „Egy átlagos felnőtt teljes elhamvasztásához 2,5-3 óra szükséges, de a szív még ekkor sem ég el.”

szív még ekkor sem ég el.” Hitenkedve hallgatom, hiszen a saját szemem előtt porladnak el még a csontok is. És valóban, ami korábban vastag rönkökből rakott máglya volt, mostanra fehér füstöt eregető parázs. Aki valaha élő, érző és gondolkodó lény volt, mostanra már egy a fahamuval. De ekkor a legközelebbi hozzátartozó odalép, két bottal szétkotorja a halmot, és egy kétökölnyi, fekete valamit ment ki onnan. A rúdvégék között, sután egyensúlyozva tartja: íme a Szív. A partra viszi, és a koszos habok közé dobja, majd ugyanonnan egy cserépkorsóba vizet merít, és a parázsra locsolja. A pára és a füst haragos sziszegéssel csap ki a fészkből, mint egy felingerelt kígyó. Azt mondják, ez a Személyes Lélek, és most száll fel az Egyetemes Lélekhez, a végtelen, időtlen és kifejezhetetlen Brahmanhoz, hogy egyesüljön vele. Eközben a hullarablók egykedvűen mossák tovább az izapot, aranyfogak után kutatva...

SZEGÉNYTŐL NINCSTELENNEK

Az ételosztás – miért pont az ne!? – bámészkodó nyilvánosság előtt történik, hanyag eleganciával, vödörből, lapáttal

CSALADI PROGRAM

Az élet jórészt a házfalakon kívül zajlik, így néha olyan érzésünk támadhat, mintha a helyi nagycsaládosok egyesületének hétféje programján lennénk

Kicsit mindennap meghalok

A Lal Bahadur Shastri repülőtér 3. terminálja előtt ülök, egy padon. Eszembe jut a helyiek gyakori kérdése, és hozzá a kételkedő arckifejezésük: „Hé, Sir, mit csinál maga ebben a városban két álló hétig?” Tényleg, mit? Azt csinálom, hogy mindennap meghalok egy kicsit, hogy reggel, amikor a Nap felbukkan a Gangesz fölött, egy másik ember kászálódjon ki az ágyból, s egy másik ember induljon útnak a szemét- és trágyaléösvényeken. Mindennap más és más a megélő személy, ezért a tapasztalások tárgyai is megváltoznak. Pár nap alatt az elmúlás megszokottá válik, az idegesítő ingerek elé felépülnek a nemtörődömség falai, később azok is szétmállanak, mint azok a valódi falak, amiket jártamban-keltemben látok. Egy hét

... mindennap meghalok egy kicsit, hogy reggel, amikor a Nap felbukkan a Gangesz fölött, egy másik ember kászálódjon ki az ágyból, s egy másik ember induljon útnak a szemét- és trágyaléösvényeken.

... ÍGY VAN EZ!
A forgatagban gyakran találkozhatunk a tanokat hirdető bölcsesekkel. Ez a százhu széles mozdulatokkal gesztikulálva, egyetlen hang nélkül „magyarázta” hitbéli meggyőződését

elteltével az érzékek újra kíváncsivá válnak, már nem védik tovább magukat a betolakodó szagoktól, látványtól, tapintásoktól; egyszerre fordulnak kifelé és befelé. Nyolc nap után akárhová eljutok gondolatban, nem is kell igyekezniem. Tíz nap, és egy-egy pillanatig nem tudom magam megkülönböztetni a gyerekkorom énjétől, vagy egy képzelt helyen, képzelt helyzetben cselekvő, imaginárius-éntől. Tizenkét nap elteltével ez állandósul, és egyszerre jelentőségét is veszti. Minden egyszerű, minden jelenlévő és pillanatszerű. Az is, ahogyan a tizenharmadik napon elbúcsúzom alkalmi barátaimtól, ahogyan kukába hajtom a szakadt (és minden bizonnyal fertőző) szándalmomat, becsomagolok, és elindulok a repülőtér felé. Egy hónap múlva pedig majd minden visszaáll a régi rendbe, de jó tudni, hogy Varanasi örökké változni fog, amíg Siva rá nem nyitja harmadik szemét, és fel nem égeti, hogy újra megteremthesse... ☺

MINITRANSAT 2013 – AVAGY

ELFÚJTA A SZÉL...

⊕ SZÖVEG ÉS KÉP: MÉDER ÁRON

Mostanában egyre több „leg-leg” időjárási eseményt tapasztalunk: az évszázad árvizei, viharai, hideg- és melegrekordok, tavaszi telek vagy éppen téli tavaszok gondolkodtatnak el. Vitorlázóként engem főleg a széljárás érint, s több mint húszéves tapasztalat alapján ebben is jelentős változásokat észlelek. Az utóbbi két évben az Atlanti-óceánon versenyeztem, s ott is sok szokatlan vihart tapasztaltam, a legkirívóbbakat épp tavaly ősszel

Már két éve készültem a MiniTransat szóló Atlanti-átkelő vitorlásversenyre. Ez a MINI 650-es osztály „világbajnoksága”. Tervezett rajtja 2013. október 13. 13:00, Douarnenez (Franciaország, Bretagne). 14 nemzet 84 vitorlázója indult volna, ha ugyan...

Tudniillik a verseny 36 éves történetében most először halasztották, mert pár nap múlva a mezőny második fele előreláthatóan erős viharba került volna a Finisterre-fok környékén, ami amúgy is hírhedt nagy, rövid és szeszélyes hullámairól. (Az előző versenyeken előfordultak tragikus balesetek is, és ez is hozzájárult a fokozott óvatossághoz.)

A rendezőség először csak pár nap halasztásra gondolt, de a ciklonok egymást követték, s a fő problémát az jelentette, hogy haladási útvonaluk a szokásosnál sokkal délebbre húzódtott. Egy 4-5 napos „időjárás-ablakra” lett volna szükség, de ez sehogyan sem akart előállni. Végül 16(!) nap után, október 29-én indították a versenyt, egy nappal azután, hogy az Angol-csatorna térségében „az évszázad vihara” söpört végig, amely nemcsak komoly anyagi károk okozott, de emberi életet is követelt.

ÓCEÁNI ÁTKELÉSRE KÉSZÜLVE

Élelmiszeres zacskók rendszerezése.

A liofilizált (fagyasztva szárított) étek különösen nagy hangsúlyt kaphatnak egy ilyen úton

SZŰKÖS BELTÉR ÉS OLDALFEKHELY

Egyéni, személyre szabott rend, kéznél a legfontosabb eszközök. Itt található a VHF-rádió, valamint a műszerkapcsoló tábla is

RAJTRA VÁRVA...

A 84 versenyvitorlás egymás mellett a kikötőben. A tervezett indulás idején még viszonylag türelmes a mezőny. A valódi rajtra azonban még két hetet vártunk itt (jobbra)

ERŐS SZÉLBEN

Az első etapban, széleseben a hullámok hátán. A Felicity sebessége elérheti a 35 km/h-t is. A 2013-as UK Fasneten – eddigi legjobb eredményeként – a 2. helyen futottam be vele

IDILLI VITORLÁZÁS

Az Atlanti-óceán keleti szegélyén nem ez jellemezte az őszi időszakot

Ez a kényszerhelyzet szülte döntés tulajdonképpen nem kecsegtetett jobb kilátásokkal, mint ha halasztás nélkül indult volna a verseny. Sőt! Két nap után életbe léptették a „B tervet”, azaz a Finisterre-fok közelében lévő Sadát jelölték meg az első szakasz céljának, hogy elkerüljék a fok környéki igen erős viharokat. Ám egy nappal később, a Vizcayai-öbölben kialakult rendkívüli szelerősödés miatt ezt is lefűjták, és a „legközelebbi” Gijón felé irányították a mezőnyt.

Ez újabb bonyodalmakat okozott: elég sok baleset történt, de az időbeli csúszás is kifejezetten aggasztóvá vált. Ennek mérséklésére a rendezőség törölte a Lanzarote-on (Kanári-szigetek) tervezett megállást, így az átkelés egy szakaszra redukálódott: Sada–Pointe-à-Pitre (Guadeloupe, Karib-szigetek). E 7800 kilométeres táv megtételéhez mintegy 30 napi ellátmányt kell felhalmozni a 6,5 m-es hajóban, ami amúgy is zsúfoltságig tele van vitorlákkal, a navigációhoz szükséges eszközökkel, túlélő-felszerelésekkel stb.

HULLÁMOK MÖGÖTT

A Mini 650-es osztály hajói nem épp hatalmas óceánjárók. A hullámhegyekhez képest eltörpülnek

Végül erre a szakaszra az eredeti versenykezdesi dátum után pontosan egy hónappal, november 13-án rajtolt el a mezőny, sajnos semmivel sem jobb időjárási körülmények között. Négy napig szinte végig 45–65 km/órás szél fújt, nemritkán még erősebb befújásokkal, ami 5–7 m-es hullámokat korbácsolt. A szokatlanul durva időjárást jól érzékelteti, hogy 33 hajó, azaz a mezőny 40%-a(!) kényszerült kiállni. Összességében a verseny során 34 technikai megállás vagy kiállítás történt (ebből 21 az Iberiai-félsziget mentén), 5 hajó odaveszett, 2 teljesen szétrombolódott, 5 szenvedett árboc-törést (ez utóbbiak közt voltam sajnos én is), a többiek pedig például kormánytörés, tőkésúlyvesztés vagy egészségügyi okokból nem tudták befejezni a versenyt. Valószínűleg sokáig ez marad a Mini-Transat-ok történet „legviharosabb” versenye...

EGYSZEMÉLYES LEGÉNYSÉG

Viharos vizeken hajózva, Giónba tartva fáradtan a kabinban

TÖRÖTT ÁRBOCCAL

Hajótöröttként a marokkói partvidék felé tartva. A szükségárboccal erősebb szélben 7-8 km/h-t is el tudtam érni. (A 11 méteres árbocomból csupán 2,8 m maradt)
(balra lent)

A SÉRÜLT HAJÓ

A marokkói partok irányába fordulva ugyan érkezett segítség, de a Felicity egymaga is eljutott Safi kikötőjébe

De az én történetem se maradjon befejezetlenül! November 16-ig a várakozásomnak megfelelően haladtam, Felicity (a hajóm) és én jól álltunk a versenyben. Délután, egy váratlan szélerosődéskor törött le a 11 m-es árbocom felső, mintegy 8 m-es darabja. Elvégeztem az ilyenkor szokásos teendőket, és ún. szükségvitorlással egy hét alatt jutottam el Safiba (Marokkó), ami akkori helyzetemben a legelérhetőbb kikötőként jött számba. Úgy érzem, megtapasztaltam, milyen hajótöröttnek lenni...

... és persze továbbra sem tudom a választ az írásom elején feszegetett kérdésre: vajon mi lehet az oka, annak, hogy 2013 októberében és novemberében az Atlanti-óceánon ilyen furcsa viharok követték folyamatosan egymást? Többek szerint ilyen még sohasem volt... ☺

AFRIKAI HALÁSZHAJÓK KÖZÖTT
Safi kikötőjében a kiemelésre
és a hazaszállításra várva

TEDD BOLDOGGÁ A BICIKLIDET!

GYŪJTSD A MATRICÁKAT ÉS NYERJ!

124 MOL bringaPONT vár az ország MOL töltőállomásain! Kerekezz el bármelyikre, kérj egy pontgyűjtő füzetet, és kezdődhet a MOL Bringa Túral Térj be minél több bringaPONTra, hiszen az egyes bringaPONTokon egyedi matricát kapsz.

Gyűjts össze 3, 5 vagy 10 különböző matricát, és részt veszel a sorsoláson, ahol értékes bringás nyereményeket sorsolunk ki. A leggyorsabb beküldőket külön jutalmazzuk!

Pattanj nyeregbe, irány a MOL bringaPONT!

Szerszámok

Kereknyomás

Módok

Shop

Pihenőhely

Nyeremények

További részletek, hivatalos játékszabályzat és a bringaPONTok listája megtalálható a www.mol.hu weboldalon. A promóció időtartama: 2014. július 1. – augusztus 31.

Kiscsoportos kaland-
túrák Afrikába
a Földgömb magazin
visszatérő szerzőjével

FEDEZZE FEL AFRIKÁT!

GHÁNA KINCSEI
2014. okt. 17 - nov 1.

Ízeltől: Accra és Kumasi,
Elminai erőd (UNESCO)
Kakum Nemzeti Park, asante
király ünnepe, falulátoga-
tások, Volta-régió, Wli vízesés,
több éj az óceán partján

Ár: 607 000 Ft
+ 295 EUR/fő

**IRÁNY SZENEGÁL
ÉS A SZÁHEL
ZENEI FESZTIVÁL!**
2014. november 4-15.

Ízeltől: Dakarban és Saint- Louis,
Zenei Fesztivál a Lompoul
sivatagban, Bandia Vadaspark,
Saloum Delta Nemzeti Park,
Gorée-sziget, szenegáli birkózás,
több éj az óceán partján

Ár: 482.800 Ft
+ 370 EUR/fő

info@utazzafrikaba.hu
www.utazzafrikaba.hu

A VALÓDI ÉLMÉNYEK
AZ IGAZI AFRIKÁBAN

A HIMALÁJA APÁCÁI

⊕ SZÖVEG: VONNÁK DIÁNA

Kis-Tibet, vagyis Ladakh az érdeklődők többsége számára leginkább a Száraz-Himalája hegycsúcsainak szürke-barna háttere előtt lengő, színes imazászlók és vörös ruhás szerzetesek képét idézi fel. Ám a ma már jól ismert férfikolostorok árnyékában évszázadok óta tibeti buddhista apácák is élnek. Történetük sokkal kevésbé feltárt. Működésük kezdete óta ingyen dolgoztak a szerzetesek számára – csak minimális eséllyel a tanulásra, vagy épp a fizikai robottól mentes életre. A modernizáció a turisták, az aszfaltozott utak és az internetkávézók mellett egy új életmód esélyét is elhozta, sok szempontból gyökeresen megváltoztatva az Indiai-Himalájában élő buddhista szerzetesekről alkotott képünket

IDŐS ASSZONY NÉPVISELETBEN

Noha a fiatalabbak már csak ünnepekkor viseli a hagyományos ladakhi öltözetet, a falvakban illetve az idősebb generáció tagjain sokszor máig láthatóak a népviselet hosszú, barna kabátjai és türkiz ékszerei

FOTÓ: EXTERRA

Antropológusként érkeztem a ladakhi fővárosba, Lehbe, hogy utánajárjak: vajon a különböző modern technológiák, főként a napenergia használata hogyan változtatta meg a tibeti buddhista szerzetes-nők életkörülményeit. Leh valaha a Selyemút egyik fontos állomása volt, kasmíri gyapjúval kereskedő muszlimok és türkiz ékszereikről híres tibeti buddhisták kézművesközösségei lakták egymással viszonylag békés együttélésben. A még legalacsonyabb pontjain is 3000 m magasságban elhelyezkedő, csapadékszegény vidék az egyik legextrémebb lakott terület a Földön: a több mint féléves tél során a hőmérséklet -30 °C környékére is lehűl, a közlekedés a folyók befagyott jegén zajlik. A gyorsan elillanó tavasz és nyár idején kell a helyieknek megtermelni a téltre

FOTÓ: EXTERRA

való tartalékokat – főként árpából, mely akár még 4500 m-es magasságban is megél, ha van elég nedvesség. Az azonban alig akad, Lehben csak 100 mm körüli az évi csapadékmennyiség, ami sivatagi körülményekre utal. Ám e magashegyi sivatagban mégis lehetséges a megélhetés, hiszen a hegláncok felől csatornák segítségével öntözővíz vezethető a völgyekbe.

A Selyemút világa mára rég leáldozott. India 1948-as önállósodása, a kasmíri konfliktus, valamint Tibet kínai megszállása kelet, észak és nyugat felé is egyaránt lezárta a határokat. Ladakh Tibet-től elszakítva távoli határvidékké vált, olyan területté, amelynek furcsa megjelenésű, buddhizmusukhoz ragaszkodó lakóival az indiai lakosság nehezen tud közösséget érezni.

Bezártság és nyitás

A vidék szinte téli álomba sülyedt, Kína és Pakisztán kettős fenyegetése miatt a belső határok is lezárultak, egyedül az indiai hadsereg állomásait és útépítő brigádjait hagyva maguk mögött. Az elzártság évtizedei alatt Ladakh a maoista rombolás elől menekülő tibetiek által megerősítve a tibeti buddhizmus legfontosabb védőbástyájává lépett elő – igaz, a hosszú, Lhászába tartó zarándoklatoknak vége szakadt. Az elszigeteltségből történő lassú kilépés a katonák által épített utakon bemasírozó turisták, indiai befektetők és nyugati önkéntes szervezetek képében indult 1974-ben, a határok megnyitásakor. A gazdasági és technikai változások olyan ütemben kezdték elérni a helyeket, hogy gyakorlatilag egy-két generáció alatt kellett eljutniuk a készpénzt szinte teljesen nélkülöző gazdálkodástól a modern turizmus és távközlés világáig.

LEH MADÁRTÁVLABÓL

Ladakh fővárosa, Leh a régió gazdasági és kulturális központja. Óvárosának fehér, tibeti stílusú házai és sztúpai mellett katonai bázisok húzódnak és a térség egyetlen polgári reptere is itt található

Döntő találkozás

A szerzetesnők elérésében Lobszang Dordzsétől kapom a fő segítséget, aki a ladakhi modernizáció szinte ikonikus alakja: a szerzetesi életet otthagya internetkávézót nyitott, haját hosszúra növesztette és egy elvált nőt vett feleségül. Mégsem a lázadásnak tűnő élet teszi különlegessé Dordzsét, hanem a kolostorok támogatásába fektetett hihetetlen energiája. Szülőfalujában, Tingmoszamban például az ő adományából épült fel a szerzetesnők kolostora és iskolája. Ahogy mondja: „Ha nem vagy elég erős ahhoz,

hogyan szent életet élj, akkor laikusként kell a lehető legjobb buddhistának lenned!” Lobszang Dordzse lakjában konfliktus nélkül keveredik az imamalom és a napi kolostorlátogatás a napszemüveg, a mai filmek és a japán kávéfőző újonnan megszokott világával. Találkozásunk sok szempontból ízelítőt nyújt azon különböző stratégiák világába, amelyekkel a ladakhiak egyensúlyozni igyekeznek a régi és az új között. Vajon mi történik egy ekkora erejű folyamat során a szerzetességgel?

VAN MÉG MIT APRÍTANI

Az igazán nehéz fizikai munkákból is kijut a nőknek. Itt éppen az útburkolásra alkalmas kőzúzalék készítése zajlik. (A teljes foglalkoztatottság érdekében gépesítés nélkül.)

FOTÓ: EXTERRA

Háttérbe szorítva

A külső szemlélő számára úgy tűnhet, hogy a kolostorok élete sok szempontból védett a környezet radikális változásaitól, hogy az idő kereke követi az imamalmok forgását – és nem fordítva. Ma is minden egyes nap hajnali 5 órakor harangszó ébreszti a bentlakókat: a közös munka, a repetitív imák és a meditációra kijelölt idő ugyanazt a ritmust követi, mint egy évszázada – vagy akár még sokkal korábban. A huszonnyolc női kolostor lakóinak élettere, piros köpenye és kopaszra borotvált feje mind az évszázados szimbolika egyenes folytatása.

Az útikönyvek hatalmas és díszes vallási épületei azonban sohasem női kolostorok. Az egész tibeti kultúrkörben hagyományosan a férfiaknál sokkal

kevésbé tekintették a női testet alkalmasnak a megvilágosodás elérésére, Ladakhban pedig különösen erősen megszilárdult a női közösségek rituális és gazdasági kirekesztése. Temetések, esküvők és egyéb rituálék lebonyolításával szerzeteseket megbízni nagy társadalmi elismertséget hozott a családnak – és sokkal komolyabb adományt is követelt. Női szerzetesekre így kizárólag a szegényebb családok hagyatkoztak. Az évszázadok alatt felhalmozott adományok a férfiszerzetesek számára hatalmas, gazdagon díszített kolostorok építését tették lehetővé, míg árnyékukban női társaik jóval kisebb és szerényebb épületegyüttesekben húzódtak meg.

FOTÓ: EXTERRA

A FÖLDMŰVELÉS KELLÉKEI

A ladakhi lakosság nagy része, főként a falvakban máig földművelésből és állattartásból él, amely még alig gépesített. Mindkét nem tagjai egyforma arányban dolgoznak a földeken

GYEREKEK A FÖLDEKEN

Egészen fiatal kortól segítenek a fizikai munkában, különösen az iskolai szünetekben és a betakarítás idején

FOTÓ: EXTERRA

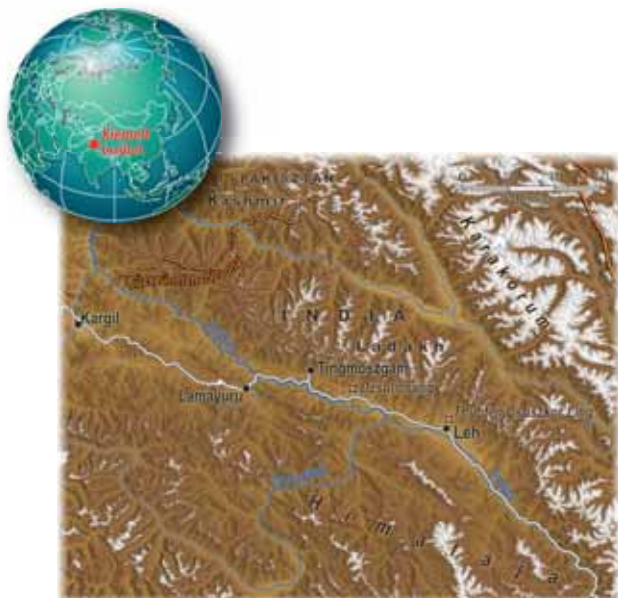

FOTÓ: VONNÁK DIÁNA

A SZERZŐ ÉS A LEHI KOLOSTOR SZERZETESLÁNYAI

A fiatalabb lányok szabadideje délutánonként, iskola után, a közös imádságok és tanórák előtt van. Ilyenkor a kolostor környékén sétálnak, és többször engem is magukkal vittek a kirándulásaikra

Gyökeres változások

Jókora és díszes női kolostorokat ugyan még ma sem találunk e tájon, de a sok szempontból változatlanul fennálló rituális keretbe az elmúlt évtizedek törekvései gyökeresen új tartalmat hoztak.

Amikor a magashegyi oxigénhiánytól kissé szédülve megérkezem a Leh egyik külterületén álló Thubten Csoszkor Ling-kolostorba, már egy egészen más világ fogad, mint amiről az 1980–90-es években itt kutató antropológusok beszámolóiban olvastam és az idősebb szerzetesnőktől hallottam. Ha a látogató ki tudja kerülni a közelben ögyelgő, lesoványodott és gazdátlan tehének figyelmét és belép a súlyos fémkapun, a látottak elsősre inkább kollégiumi világnak tűnnek, mint kolostorinak. Délután a hazaérkező gyerekapácák zsvivaja tölti meg az udvart, akikért reggelente iskolabuszok érkeznek, a mindössze öt-hat idősebb nővért egyedül hagyva a nap legnagyobb részére. Az esti imaórát leszámítva a közös tanulás és a házimunka tölti ki a szerzetesnők kolostori idejének legnagyobb részét, s a korábban oly terhes fizikai munka már egyáltalán nem jellemző eleme napjaiknak. A változás szinte döbbenetes mértékben egyetlen ember vállán nyugszik.

FOTÓ: EXTERRA

TESTVÉREK

Míg a szülők a földeken dolgoznak, a nagyobbak sokszor vigyáznak a kicsikre, mielőtt azok elérik az iskoláskort

A KÖZPONTI BUDDHISTA INTÉZET (CIBS)

A Csonglamszarban található egyetlen a vidék egyetlen buddhista felsőoktatási intézménye. Hallgatóinak több mint fele orvoslást és teológiát tanuló szerzetes (lent)

FOTÓ: VONNÁK DIÁNA

TINGMOSGAMI APÁCÁK

A fiatal apácák a tanítónő vezetésével tartanak a tingmosgami kolostor felé a Buddha születésnapjára megemlékező ünnepségre

AZ IDŐSEBB GENERÁCIÓ

Az újonnan alapított tingmosgami kolostor sok idős apáca menedéke lett, akik még a hagyományos módon, nehéz fizikai munkával töltötték az életüket (jobbra lent)

FOTÓ: VONNÁK DIÁNA

Tsering Palmo, a reformer

Érkezésem után pár nappal a szerzetesnők vezetője, Tsering Palmo fogad és beszélgetni hív a kolostor irodájába. Tejes tea és a ladakhi konyhára olyan jellemző tésztaétel, a thukpa mellett kezd saját története elmesélésébe. Nemesi család sarja, az 1990-es évek legelején az orvosegyetemi képzést hagyta ott, mivel úgy érezte, buddhistaként képtelen lenne boncolást végezni. Helyette hagyományos tibeti orvosnak, amcsinak tanult, és könyörgött szüleinek, hogy apácának állhasson. Döntése rendkívül rendhagyó volt, ugyanis leggyakrabban csak a szegény családok lánygyerekei szokták a világi életet a szerzetesség kopár és kemény alternatívájára cserélni. Sokszor olyan mélyszegénységből jönnek, ahol döntésük létfontosságú a család számára, mivel így megszabadulnak egy hozomány és eggyel több éhes száj gondjától. Palmo szokatlan hátere kulcsfontosságú volt abban, hogy hosszú évek tanulása után, felnőttként döntsön amellett, hogy Buddhának és a szerzetesnők megsegítésének szenteli az életét. Az első években ez napi 10-12 óra kemény fizikai munkát jelentett, főként növényter-

mesztést és állattenyésztést. És mindenekelőtt persze felkészülést a hosszú, fél éves zord télre.

Amikor családja akarata ellenére a szerzetesi életformát választotta, az lebegett a szemei előtt, amit Dharamszalában, a dalai láma székhelyén látott. Elhatározta, hogy hazatértekor azon fog dolgozni, hogy szoros, aktív közösséget formáljon a ladakhi női szerzetesekből, mert úgy látta, ezáltal tudnak olyan függetlenséget elérni, amely meg tudja rengetni az évszázados kirekesztés megkövesedett mintáit. 1991-ben a sárgabarackfáiról híres Dzsulicsang-kolostorban megpróbálta rábeszélni az akkor ott tartózkodó 3-4 fiatalabb társát, hogy lépjenek fel együttesen, támogatást kérve a magasabb oktatáshoz. Ám tanítókat végül nem kaptak, sőt a hagyományosan beszolgáltatandó terményrészesedéseik terhére sem sikerült csökkenteni. Így a csoport kivált, és új kolostort alapított, a lehi kolostor elődjét, amely hamarosan egy új mozgalom központjává vált, különösen, miután a dalai láma is támogatását fejezte ki a szerzetesnők ügye iránt.

FOTÓ: VONNÁK DIÁNA

FOTÓ: EXTERRA

KOLOSTORI GYERMEKFELÜGYELET. A hagyományos nezsüveges szerzetesnő világi testvére a nyári betakarítás idején kapva kapott az alkalmon, hogy turisták látogatták meg a zangjai kolostort: volt kire hagynia gyermekét. A gyerekek névadását, házasságok és temetések rituális lebonyolítását máig a szerzetesek végzik, akik szinte minden hónapban meglátogatják a környék házáit is, tisztító szertartásokat és áldást végezve

NEMEK ÉS LÁMÁK. A csonglamszari egyetemen a női és férfihallgatók külön részlegben élnek. Az apácákat a női részen, a helyi lányokkal együtt szállásolják el, így sokkal közelebbi kapcsolatban állnak a „kinti világgal”, mint férfitársaik, akik elszigeteltebb szobákban laknak

A függetlenség felé

A 90-es évek közepén így új korszak kezdődött a tibeti buddhista női vallásosság történetében. A ladakhi idegenforgalom komoly fellendülése, a dalai láma támogatása és Palmo munkája eredményeként igen jelentős támogatás érkezett nagyrészt európai és USA-beli szervezetektől a női közösségek számára. Iskolák és új kolostorok épültek, a szerzetesnők száma megduplázódott, a fiatalabb generáció tagjai már egyetemre járnak, és a hindi mellett az angolt is tökéletesen beszélik. Sok szervezet persze szigorúan meghatározza, hogy mire lehet a támogatását fordítani, az interneten pedig jellemzően a kolostor összes fiatal apácája fényképpel szerepel – jótékony támogatókra várva, akik a tandíj kifizetésével vagy étellel segíthetnek.

Két dolgot azonban nagyon fontos megérteni, amikor értékelni próbáljuk e „sikertörténetet”. Az egyik a mifelénk jól ismert függőség az adományozók pénzétől, így azok céljaitól és megszorításaitól is. A második pedig annak leszögezése, hogy Palmo és a többi apáca a szó nyugati értelmében semmiképpen sem tekinthető feministának – szemben a legtöbb támogatóval, akik gyakorta nyugat-európai feminista szervezetek tagjaiként bukkannak rá a „támogatásra szoruló” nőközösségekre.

A ladakhi női mozgalom története olyannyira beleillik a nemzetközi segélyszervezetek által exportált feminista törekvésekbe, hogy komoly fenntartásaim voltak Palmo forrásaival kapcsolatban. Nem mintha bármi probléma lenne a feminista eszmék nemzetközi propagálásával, de egészen más módon tud a társadalomba beilleszkedni egy olyan gondolati rendszer, aminek kevés előzménye van az adott területen, mint egy olyan, amelyet már meglévő fogalmak mentén tudnak kibontakoztatni.

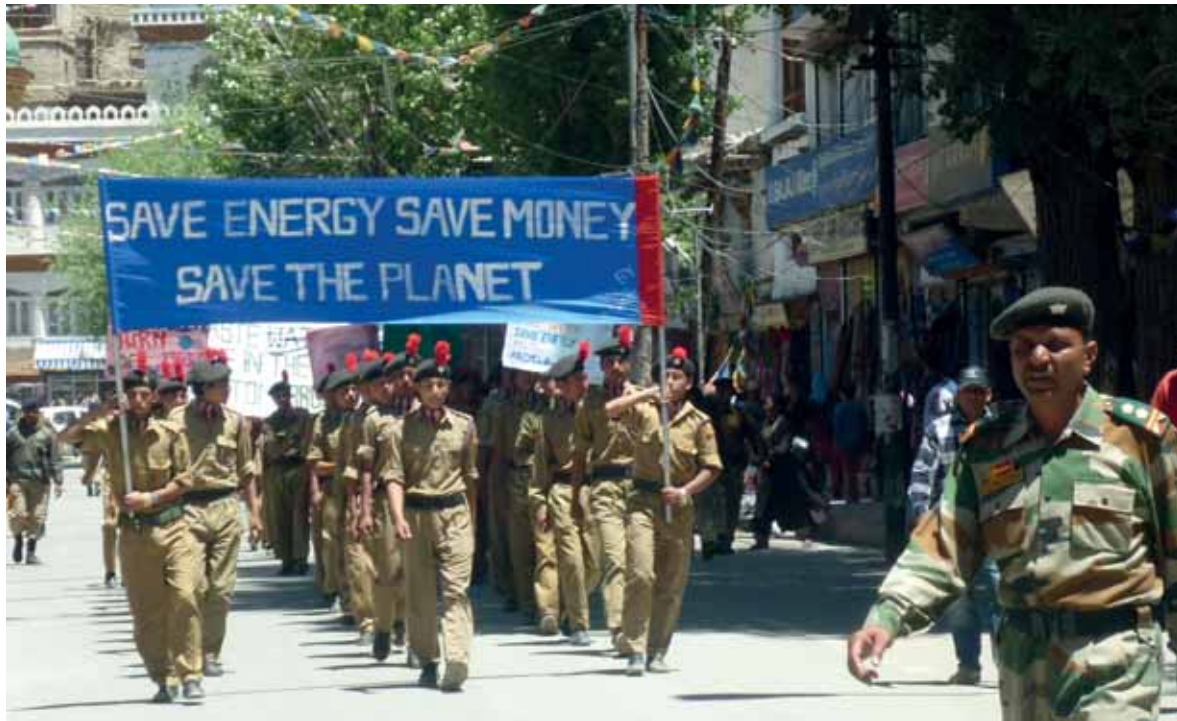
FOTÓ: VONNÁK DIÁNA

Ám aggodalmam alaptalan volt: a közösség önszorgató, függetlenségre törekvő összetartása, az oktatás kiemelt szerepe, valamint felelősségvállalásuk a sokszor problémás házasságokban élő laikus nő társaik iránt, mind Tsering Palmo és a többiek buddhista szövegértelmezéseiből következnek. A megvilágosodásra és az egyetemes részvételre irányuló buddhista törekvés csak akkor érhet célba, ha az egyén kilép a kiszolgáltatottság helyzetéből. Ugyanígy a közösség is akkor tudja igazán betölteni társadalmi szerepét, ha tagjainak lehetősége van az elmélyülésre és céljaik másoktól nem befolyásolt megvalósítására.

Így például az apácák körében egyáltalán nem tapasztalható ellenségeskedés a férfiszervezetek irányába, törekvések pusztán önmagukról és a programjukról szólnak. Ez utóbbiban a társadalom szélére szorultak segítségét tűzték ki fő célul. Senkinek sem vetik szemére a korábban jellemző elnyomott helyzetet, egyszerűen elfogadják, hogy akkor nehezebb volt, mint most.

Amikor a gyakran spirituális indíttatású feminista támogatók látogatába érkeznek a nyugati országokból, sokszor nehezen értik meg e hálát, ám szinte rezignáltan elfogadják. Nem igazán tudják a helyén kezelni azt, hogy az 5-6 évesen apácának álló kislányok motivációja többnyire pusztán a piros köpeny szépsége, vagy az esély, hogy így elegendő meleg és étel vár majd rájuk, és ezt a legkisebb zavar nélkül, netvetve el is mesélik. Az pedig, hogy miként lesz ilyen mindennapi motivációkból igazi, érett buddhista elköteleződés, gyakran nehezen érthető mindazok számára, akik a belső útkeresés okán emelik a buddhizmust piedesztálra, így az adományozók sokszor úgy érzik, hogy teregetniük kell a ladakhi nőket az igazi függetlenség irányába.

HADSEREG ÉS KÖRNYEZETVÉDELEM. A kopár felszínű tájon a váratlan, hirtelen esőzések súlyos katasztrófákat, árvizeket okozhatnak, de ezen messze túlmenően a környezet védelmének fontosságára állami figyelemfelhívó programok működnek. Ezt gyakran a katonaság is segíti – látványos menetelésekkel és beszédekkel

Éremoldalak

Sok nyugati önkéntes angolt vagy hindit tanítani érkezik. Kiválasztanak egy tetszőleges kolostort, amely a beszüremelő médianyilvánosság okán a későbbiekben jellemzően még több támogatást kap majd, így a szegényebb és a gazdagabb kolostorok közötti szakadék egyre nő. Mivel a szerzetesi életet választó gyerekek szabadon dönthetnek, melyik kolostorban próbálnak helyet keresni, a családok gyakran több száz kilométeres utat tesznek meg, hogy jó intézményt biztosítsanak gyerekeiknek.

Dolma, egy tizenöt éves lány hív segítségül: az iskolaigazgatónak szeretne levelet írni angolul, amiben arra kéri, engedje hazalátogatni tanítási idő alatt. Mivel családja a kasmíri határvidéken, több mint 600 km-re lakik, és a közelmúltban letelepedett, korábban pénzt szinte egyáltalán nem használó nomádok közé tartozik, szüleinek három évbe telt egy buszjegyni készpénz összegyűjtése, hogy Dolma most hazalátogathasson. Az ilyen történetek jól megvilágítják a külföldi segélyek és a modernizáció érmének két oldalát.

Fokozatosan új lehetőségek nyílnak a buddhizmus női szerzetesi előtt, akik történelmük során

most először jutnak olyan oktatáshoz, amely a jövőben az egész közösség igazi anyagi függetlenségének kulcsa lehet. Az elmúlt két évtizedben fiatal orvosok és tanárok első generációját nevelték ki, akik bevételük nagy részét a kolostorba áramoltatják vissza, így a társadalmi felelősségvállalás, az anyagi függetlenség és a buddhista elmélyülés körülményeinek megteremtése egyszerre történhet meg. Ugyanakkor a szegényebb vidékek – ahová alig vezetnek utak, s a nyugati szemek elől is rejtve maradnak – egyre jobban lemaradnak, kolostoraik pedig a 3-4 idősödő apáca halálával kiürülnek, a legszegényebb környékbéli családok magukra maradnak, s a Dolmához hasonlóan messzire szakadt lányait szinte sohasem látják.

A mérleg persze jó irányba billen, az imámalmok forognak, és e táj lassan megemésztí az elmúlt 4 évtized hozta sokszerű változást. Ám hogy hová vezet majd a szerzetesnők függetlenségre és buddhista tanulásra irányuló törekvése, azt még csak sejtteni lehet. De annyi biztos, hogy a hegyek szürkéje előtt nemhogy kevesebb, de egyre több piros köpenyes alakot látni... ☺

HOTEL BERGHOF TAUPLITZALM

SOMMERHIT 2014 – 2014. MÁJUS 25–SEPTEMBER 22.

4 NAP – 3 ÉJSZAKA

Félpanzióval (büféreggeli, 3 fogásos vacsora),
1 x szauna + infrakabin.
Gyermekek a szülők szobájában:
6 év alatt ingyenes, 14 éves kor alatt –50%

€ 126 / fő

8 NAP – 7 ÉJSZAKA

Félpanzióval (büféreggeli, 3 fogásos vacsora),
3 x szauna + infrakabin.
Gyermekek a szülők szobájában:
6 év alatt ingyenes, 14 éves kor alatt –50%

€ 280 / fő

5 ÉJSZAKA – 4 NAPOS SOMMERCLOU-KÁRTYÁVAL

Félpanzióval (büféreggeli, 3 fogásos vacsora),
2 x szauna + infrakabin.
A nyári „Sommerclou-kártya” belépést
biztosít 14 különféle kirándulóhelyre
Salzkammergut területén!
www.ausseerland.at/sommerclou
Gyermekek a szülők szobájában:
6 év alatt ingyenes, 14 éves kor alatt –50%

€ 232 / fő

3 ÉJSZAKA – RAFTING ÉS TÚRÁZÁS

Félpanzióval (büféreggeli, 3 fogásos vacsora),
1 x szauna + infrakabin
1 x raftingtúra, 1 x vezetett négytavi gyalogtúra
Tauplitzalmon.

Családi raftingtúrával*
(Enns) € 165 / fő

Sport raftingtúrával*
(Salzach) € 179 / fő

Gyermekek a szülők
szobájában: 6–15 év között € 98/gyermek

* Kiszuszos transzport igényelhető a raftingtúrára (max. 8 személy)

NYÁRI AKTÍVPROGRAM TAUPLITZALMON 2013 CSOPORTOKNAK 20 FŐ FELETT

A program részleteivel kapcsolatban érdeklődjön az alábbi elérhetőségeinken!

Felnőttecsoport € 245 / fő

Gyermekek- és ifjúsági csoport
(szállás többágyas szobákban) € 198 / fő

Bővebb információ: Tömösvári László, igazgató
Telefon: +43-3688-2325 • Mobil: +43-664-385-9773
Hotel Berghof Tauplitzalm • Tauplitzalm 19. 8982 Tauplitz

Honlap: www.berghof-tauplitz.at
E-mail: info@berghof-tauplitz.at

⊕ SZÖVEG ÉS KÉP: GRUBER LÁSZLÓ

LEGENDÁS KIRGIZISZTÁN

Ha az egykori „Szovjet-Közép-Ázsiába” szeretnénk utazni, Kirgizisztán kiváló célpontnak bizonyulhat. Nem csupán a változatos tájak, a vendégszerető emberek és a nyugalom a vonzó; fontos szempont lehet például a vízummentesség is. Ráadásul a Tien-san és az Ala-Too merész vonulatai által átszelt országot – domborzata és tájképi szépsége alapján – nemhiába nevezik „Ázsia Svájcának”

ŐRSÉGVÁLTÁS AZ ORSZÁGZÁSLÓNÁL

Az egykori szovjet külsőségeket még nem sikerült mindenben levétközni

VIRÁGLOCSOLÓ KOCSI A FŐVÁROSBAN

A csapadékszegény nyáron csak így tarthatók fenn a szocreál épületmonstrumok és szovjet lakótelepek szűrkeségét ellensúlyozó parkosítások (jobbra)

Dicső múlt, képlékeny jelen

A kirgiz nép – egyes hagyományok és kínai források szerint – valahonnan a Jenyiszey környékéről származtatja magát. Jelenlegi lakóhelyükre nagyjából a magyar honfoglalás időszakában települtek, s a 13. században az ő sorsukat is megkeserítették a tatárok. A legnagyobb igát viszont akkor kellett a nyakukba venniük, amikor a Szovjetunió tagköztársaságává váltak. Szűk negyedszázada véget ért a szovjeturalom, az emberek többsége viszont mind a mai napig inkább az oroszot beszéli, amely egyben az állam egyik hivatalos nyelve is. Azon sem lepődünk meg, hogy a 75%-ban szunnita muszlim vallású országban sok-sok újonnan épült mecsettel találkozhatunk. Nem csoda, hisz az előző rendszer ateista politikája csupán egy „vallást” tűrt meg, s a többi ott rombolta, ahol csak tudta.

A kirgizekhez kötődik a világ leghosszabb eposza, a kb. félmillió soros Manasz, amely a „kirgiz Her-

TOKTOGUL, A LEHÍRESEBB ÉNEKMONDÓ

költő, gondolkodó (1864–1933), kezében komuzzal. Az országban utcákat, víztározót, várost is elneveztek róla, és korábban a kirgiz bankjegyeken is az ő képe szerepelt

kules” hőstetteit énekli meg, aki mindig legyőzte ellenségeit, és sohasem engedte, hogy népe nyakába ravigát akasszanak. A hagyomány szerint Manasz volt az is, aki a kirgiz törzseket egyesítette. A modern idők legnagyobb nemzetközi ismertségű kirgize Csingiz Ajtmatov, aki örökre beírta magát „A versenyló halála” vagy éppen „A fehér hajó” című műveivel a világirodalom nagyjai közé. Utóbbit számtalan helyen át- meg átszövi a Manasz-legenda is.

A térség fejlettségével kapcsolatos dilemmákat az 1970-es évek Panoráma útikönyve határozottan teszi helyre: „... a lényeg röviden is összefoglalható: a kirgiz nép néhány évtized alatt, a fejlődés kapitalista stádiumát átugorva, a feudalizmusból a szocializmusba lépett”. „És úgy tűnik, ott is maradt...” – tehetnénk hozzá a maliciózus megjegyzést. De szerencsére a politika nem mindig tudja megmérgezni az embereket.

Fővárosi „kányíkula”

A főváros, Biskek a 4500 m fölé magasodó Ala-Too lábánál, a Csuj folyó völgyében fekszik. Pispék néven alapították még a 19. sz.-ban. Nevének jelentése egyesek szerint arra az edényre (ill. az ahhoz tartozó köpülőfára) utal, amelyben a lótejből készülő nemzeti italt, a kumiszt erjesztik. Ez az egykori szovjet vezetést persze nem érdekelte, amikor 1926-ban módosították a város „keresztlevelét”: az 1917-es forradalomban elévülhetetlen érdemeket szerzett Mihail Vasziljevics Frunze, Lenin „egyik jobbkeze” lett a város új névadója. A 70-es és 80-as években számtalan magyar vadászpilóta-tanonc is itt folytatta tanulmányait. A repülő- és helikopterpilóta-képző tán leghíresebb tanítványa mégis az egykori egyiptomi elnök, Mubarak volt.

Annak ellenére, hogy a nyári forrásnak köszönhetően a hőmérséklet 40-45 °C-ot is mutat (néha az éjszaka sem hűl 30 °C alá), a települést mégis a „Közép-Ázsia legzöldebb városa” címmel tüntették ki. Bővelkedik – agyongondozottnak korántsem nevezhető – parkokban, hatalmas virágkertek ter-

peszkednek még a „betondzsungelek” közepén is. A vizet az utak, fasorok melletti csatornákból vezetik, s így biztosítják az állandó öntözést, ahol pedig ezt nem tudják megoldani, lajtoskocsikat vezényelnek a helyszínre.

A főváros jellegzetessége a bőséges szoborfelhozatal is. Leninhez a mai napig sokan elzarándokolnak: nem reprezentatív felmérésünk szerint a kirgizek körében igen komoly kultusz övezi. Sztálinról persze már más a véleményük, de meglátogathatjuk a Parlament közelében található klasszikus kettős, Marx és Engels szobrát is. Nem messze a német foglyok által felépített Állami Opera és Balett Színházról a leghíresebb népi énekmondó, Toktogul Szatilganov emlékművében gyönyörködhetünk, kezében az ősi kirgiz zeneszerszámmal, a komuzzal. Vezetőnk büszkén említi, hogy a rendszeresen megrendezett komuzversenyeken engedélyezik a kazahok részvételét is – ami „nem volt mindig így”... Ahogy az egyik hatalmas, szobrok tucatjaival teleszórt parkban bámméskodunk, még összefutunk a kirgiz parlament ombudsmanjával is.

A VIRÁGZÓ ALA ARCSA NEMZETI PARK
Közép-Ázsia hegyvidékei a botanikusok Paradicsoma. Számos növény géncentruma itt található, és ahol nincs túlegeltetés, elképesztő változatosságot találunk

AZ ALA ARCSA ALPESI ÖVEZETE HELIKOPTERRŐL
A fogyatkozó gleccserek végét kötőrmelék borítja, amely végül az egész jégmaradványt is befedheti. Ekkor már turkesztáni típusú gleccserről beszélünk, s ez az elnevezés épp innen, Nyugat-Turkesztánból ered

FOTÓ: HERMÁN HANSLER

HÁROMNYELVŰ TÁJÉKOZTATÓTÁBLA
Nemcsak a helyi turistákra számítanak...

Térkép nélkül az Ala Arcsa Nemzeti Parkban

A fővárosban nem tudunk turisztatérképet szerezni, így anélkül indulunk a kirgizek legismertebb nemzeti parkjába, a Biskektől kb. 40 km-re fekvő Ala Arcsába. A 70-es években alapított, védett terület nevét egy törpeborókról kapta, amelynek elégetésével el lehet úzni a gonosz szellemeket. Ha viszont túl közel ültetjük a házunkhoz, a növény elveszi az életet adó energiát... Az Ala-Too 5000 m-t megközelítő csúcsrégiójából 20 kisebb-nagyobb gleccser ereszkedik alá. A csodálatos fekvésű Ala-Arcsa és Ak-Szai folyók mélyre

bevágódott völgyét főként az olvadékvizek alakítják. Hatalmas görgetegeken ugrálva indulunk a vadregényes tájon az Ak-Szai vízeséshez. A hatalmas törmelékeltők, a gyors vízű, pisztrángban gazdag patakok és a virágpompában úszó hegyoldalak sajátos ellenpólusát a védett terület bejáratának közelében felhalmozott szemétdombok adják. Ugyanakkor arra is hamar ráeszmélhet az odatévedő, hogy a tájékozódás – akár turisztatérkép nélkül is – a kiváló információs tábláknak köszönhetően könnyen megoldható.

AZ ISZIK-KÖL PARTVIDÉKÉN
A Tien-san keretezte óriási medence
tavának néhány partszakasza üdülő-
területként működik

FOTÓ: ISTOCKPHOTO/NOVOSELOV

„Kirgizisztán gyöngyszeme”

Ha Biskek irányából közelítünk az ország legnagyobb állóvize, az Iszik-köl felé, földrajzos mesébe illő, záporpatakok felárkoltja tájon haladunk keresztül, és igen komoly dinnye- és sárgabarack-felhozatalnak lehetünk szemtanúi.

Az Iszik-köl tíz balatonnyi területével bolygónk egyik legterjedelmesebb tava. Legnagyobb mélysége a 700 métert ostromolja. Neve („meleg tó”) valószínűleg arra utal, hogy a tófenékről forró vízű források törnek fel. Ennek köszönhetően az 1600 m-es tengerszint feletti magasság ellenére sem fagy be télen. Enyhén sós (6‰) vize nyáron akár a 24–26 °C-ot is elérheti, annak ellenére, hogy a Tien-san gleccsereinek olvadákvize is táplálja. Mivel lefolyástalan, a víz csupán párolgás útján tud belőle távozni, ám vannak olyan feltételezések, hogy a tófenéken keresztül kapcsolatot tart a Csuj folyó vízrendszerével. Ezzel (is) próbálják magyarázni, hogy a „kirgiz Balaton” vízszintje évente átlagosan 5 cm-rel csökken. Mások ezt egyszerűen csak a nagyobb mérvű párolgással (illetve a csökkenő vízutánpótlással) magyarázzák. Az egykori Selyemút mentén fekvő tó víztömege persze mindig is érzékenyen reagált a klímaingadozásokra. Bő 2000 évvel ezelőtt például

víztükre méterekkel alacsonyabban helyezkedett el, mint ma, ennek megfelelően – a part menti sávban – a víz alatt településmaradványokat, bronzeszközöket tártak föl. Bolygónk legidősebb ismert pénzérméit is itt találták meg – s hogy e hegyi környezetben fekvő tó még jobban hasonlítson távoli, szintúgy hatalmas hegyi párjához, a dél-amerikai Titicacához, ide is tömegesen telepítettek pisztrángokat – ez esetben az örményországi Szevan-tóból –, jelentős ökológiai problémákat előidézve.

Természetesen az Iszik-köl keletkezéséhez is legendák sora kötődik.

Az egyik környékbeli királynak számfülete volt. Ezt – letakarással – sokáig titokban tudta tartani, és borbélyait, miután elvégezték munkájukat, megölette. Ám egyiküknek sikerült megszöknie, s a nagy titkot egy kút mélyébe kiáltotta. A kinyitott kút kávját azonban nem tudta rendesen visszafedni, s abból hatalmas mennyiségű víz áramlott ki. Ebből született meg az Iszik-köl. Egy másik legenda egy kegyetlen kánról mesél, aki beleszeretett egy szépséges lányba, s elrabolta szeretteitől. A lány viszont egy pástort szeretett, aki rövidesen Tulpár nevű lovára pattanva szíve választottjához vágatott,

hogy őt kiszabadítsa. A sikeres akció után a kán nagy haragra gerjedt, s legjobb harcosai segítségével visszaszerezte az isteni szépséget. A lány úgy döntött, hogy inkább a halált választja, mintsem a rabságot, s kivetette magát tömlőce ablakából. A kegyetlen kán sem maradt büntetés nélkül: a hegyek irányából érkező hatalmas víztömeg mosta el palotáját, s töltötte föl a völgyet... Egy újabb legenda szerint pedig a tó partján temették el a világhódító Dzsingisz kánt.

Talán nem romboljuk le a legendákat, ha az állóvíz keletkezésével kapcsolatos tudományos álláspontot is leírjuk: a tó medencéje kb. 20 millió éve, szerkezeti süllyedés során született meg, mindközben pedig a környező hegláncok jelentősen kiemelkedtek.

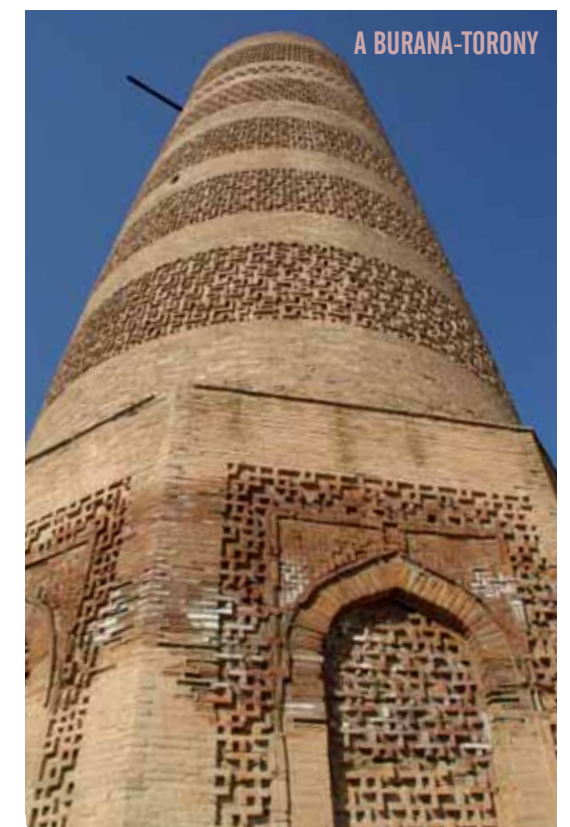
Az Iszik-köl keleti medencéjében már a szovjet időkben tengeralattjáró- és torpedófejlesztéseket folytattak. 2008-ban látott napvilágot a hír, miszerint a Karabulan-félsziget jelentős részét az orosz haditengerészet évi 4,5 millió amerikai dollárnak megfelelő összegért határozatlan időre kibérelte, de arról is beszámoltak, hogy India is hasonló ajánlattal kereste meg a kirgiz kormányt...

A Burana-torony legendája

Kirgizisztán egyik legismertebb, emberkéz alkotta látványossága a Tokmok városától nem messze emelkedő Burana-torony. A díszes épületmaradvány eredetileg egy 11. században épült minaret volt, amely 46 méteres magasságával uralta a környéket.

Persze nem a kirgizek földjén lennének, ha nem szólna erről is egy érdekes legenda.

Élt egyszer egy király, s annak volt egy lánya. Egy jövendőmondó azt jóslta, hogy a kislányt 16 esztendőskorában megcsípi majd egy mérges pók, s ő abba rögtön belehal. A király tornyot építtetett, melynek alsó részébe bezárta a jóst, lányát pedig a legfelső szintre költöztette. Az ételt-italt és ruházatot éveken át egy létrán juttatták föl hozzá, természetesen mindig alapos ellenőrzés után. Azon a napon, amikor a királykisasszony betöltötte tizenhatodik életévét, a királyon nagy boldogság lett úrrá, s elhatározta, hogy egy fürt szőlővel lepi meg a lányát. E gyümölcsben rejtőzött el a mérges pók... A király – leánya halálát látva – olyan erős sírásba kezdett, hogy a torony leomlott.

A DUNGAN-MECSET (lent) ÉS MINARETJE (jobbra)
A Kínából elmenekült muszlimok számára épült 1910-ben, s formavilágában a dunganok ősvallása, a buddhizmus jegyeit hordozza

MUNKÁBA MENET...
Fejsze és fűrész: a vidéki kirgiz kisiúk már jelentős segéderőt képviselhetnek (jobbra fent)

Karakol vagy Przsevalszkij?

Az Iszik-köl északi partvidékén haladva – helyenként a Küngöj-Alatoo látványos szurdokvölgyeit útba ejtve – érkezünk meg a tó keleti csücskénél fekvő Karakolba. Az 1869-ben alapított, szebb időkben is megélt város ma szegényes képet mutat. A múlt emlékei persze még ránk köszönnek: a vallási üldözések miatt a 19. század végén idemenekült kínai muszlimok, a dunganok pagodára emlékeztető mecsetet építettek. A Szentháromság-katedrális az első orosz telepesek emelték – egyetlen szeg felhasználása nélkül. A kommunista időkben klubként, egyes beszámolók szerint istállóként hasznosították.

Karakol, a Tien-san előterében fekvő, 70 ezres város, mindössze 150 kilométerre van a kínai határtól. Jelentősége igazán akkor nőtt meg, amikor megkezdődött az orosz–kínai határvidék feltérképezése. A városhoz kötődő leghíresebb személy Nyikolaj Przsevalszkij, aki azonban 1888-as tibeti útjának előkészületei közben megbetegedett, s a tifusz esélyt sem adott életben maradására. A várost

ekkor az ő nevére keresztelték át. 1921 és 1939 között ismét Karakolként került a térképlapokra, de Przsevalszkij születésének 100. évfordulóján Sztálinnak szenzációs ötlete támadt: legyen a város neve Przsevalszkij! 1991-ig (egy újabb rendszerváltásig) a felfedező nevét viselte, de a függetlenség elnyerése után visszatért az alapításkori nevéhez.

Élnek-e jetik a Jeti-Ögüzben?

Kirgizisztán lakosságának szűk kétharmada „vidéken” él. Legtöbben falvakban, de számtalan helyen találkozhatunk jurtakkal is. Helyenként magányosan állnak, máshol „jurtafalvakba” rendeződnek. Talán nem is járt az ember igazán a kirgizek föld-

LÉGKONDITIONÁLÁS „JURTAFÖLDÖN”
Ha nedves a hullámpala, talán hűvösebb a beltér is (jobbra lent)

A Földgömb Nemzetközi Középiskolai Földrajzverseny legeredményesebb csapatai, különdíjként, nagy magyar utazók-kutatók nyomában haladva egészen a Tien-sanig jutottak

„FEJ MEG EGY LOVAT!”
A kumiszkészítés első lépése

**JETI-ÖGÜZ – AVAGY
A „HÉT FEKVŐ BIKA”**
A meredek homokkő
rétegfelérős
törésekről és
kőzetelmozdulásokról
tanúskodik

jén, ha nem próbálta ki a nomád szállást s a helyiek által kínált ételspecialitásokat. Persze nem biztos, hogy rögtön a legkedvesebb vendégnek járó birka-szemmel kell indítani! Kiváló például a birkahússal készülő kapros krumpliceves, de szinte mindenhol kóstolhatunk mantüt, ami nem más, mint téstába töltött és kifőzött fűszeres hús. Különösen ízletes, ha egy kis ecetes lével leöntjük. A főfogást leöblíthetjük a kiváló lekváros teával. Az erjesztett kancatejből készült kumis pedig különösen üdítően hat a nyári forróságban.

Utunk a Jety-Ögüz szurdokvölgyébe vezet. Egy folyóvölgyben araszolunk, s rövidesen elérjük azt a néhány sátorból álló „telepet”, ahol majd a következő éjszakákat töltjük. A berendezés roppant puritán: matracok s néhány takaró, mindez átható birkaszaggal. Egy aggregátor némi energiát is termel, a

sátorban lévő villanykörte fénye visszafogottan pislákol. Még egy pléhdobozra emlékeztető zuhanyzót is összeeskábáltak, hogy meglegyen a teljes komfortérzet. Házigazdánk, Aggyisz büszkén mutatja lovait; különösképpen Vetyerre („Szél”) büszke, aztán előkerül a magyar pálinka és a kirgiz szalonna, s néhány pillanat múlva már az ősökrol és Ajtmatov „Fehér hajó”-járól beszélgetünk.

A Jety-Ögüz-völgy Karakoltól DNy-ra húzódik. Fő nevezetessége a hasonló nevű, különleges vörshomokkő-sziklaalakzat. A látogatók és a helyiek – az eróziós folyamatok elemzése helyett – nyilvánvalóan az ide kötődő legendák bűvöletében élnek.

A régi időkben élt a környéken két kán. Az egyiknek volt egy gyönyörű felesége, akit – a fentebb leírtak alapján természetesen – a másik elrabolt. Rövidesen véres háborúba bonyolódott, de

nem tudták eldönteni, ki az erősebb. Az egyik ragaszkodott elrabolt feleségéhez, a másik persze nem adta. Utóbbi egyszer összehívta bölcseit, s megkérdezte, mit tegyen. Azt javasolták, hogy adja vissza a nőt, de holtan! (Hiszen vetélytársa nem említette, hogy élve kívánná viszontlátni hitvesét...) A kán hétnapos ünnepet rendezett, s mindennap levágtak egy bikát. A hetedik napon azonban – az utolsó állat után – a másik kán feleségét ölte meg. Ekkor a nő testéből vér távozott, s ez festette meg a homokkő-sziklaegyüttest. Ezzel egy időben azonban a hegyek irányából forró víz öntötte el a völgyet, magával sodorva és elpusztítva a kegyetlen kánt és kíséretét... Azóta Jety-Ögüz, vagyis „Hét Fekvő Bika” a természeti képződmény neve.

A közelében található „Összetört Szív” elnevezésű sziklaalakzat története is figyelemreméltó. Élt

egyszer egy gyönyörű lány, akiért két ifjú küzdött, de a párbajban mindketten életüket veszítették. A szépség szíve fájalmában meghasadt...

A Jety-Ögüzben kigyózó út alsó szakasza még akkor kaphatott szilárd borítást, amikor 1991-ben az orosz elnök, Borisz Jelcin tiszteletét tette Akajevnél, Kirgizisztán első emberénél. A találkozó színhelyeül szolgáló szanatórium omladozó falai és potyogó vakolata viszont már a szomorú jelent idézlik.

Elutazásunk napján a gyorsan emelkedő vízszint miatt veszélybe kerültek a Jety-Ögüz folyó hídjai, s kis híján a vendégmarasztaló szurdokvölgy foglyaivá váltunk. Az utolsó pillanatban menekítették ki bennünket. Pedig szívesen maradtam volna még néhány hétig a „Nyugalom völgyében”, a lovak között, a legendák világában, Aggyisszal és családjával. ☺

„MOZGÁSBAN LÉVŐ OROSZLÁNOK” AFRIKAIK VÁNDORÚTON

Miközben a Szaharától délre elterülő afrikai területek „oroszlán-gazdaságainak” növekedésére figyel a világ, s az ázsiai „tigrisek” fejlődéséhez mérik vezető képviselőiket (például Etiópiát, Botswanát, Angolát – nem beszélve a Dél-afrikai Köztársaságról és Nigériáról), izgalmas vándorlási folyamatok rajzolódnak ki a kontinensen

Afrika „bölcső”-szerepét általánosan elfogadottnak tekintve, figyelmünket a kontinenshez kötődő néhány vándorlási sajátosságra fordítjuk, annál is inkább, mert a közhiedelemmel ellentétben a nemzetközi népességmozgásokat vizsgáló szervezetek jelentései alapján sem látható, hogy Afrika oly jelentős mértékben venne részt a nemzetközi vándorlásban. Az ENSZ 2013-as adatai alapján a Föld 232 millió vándorának 8 százaléka található Afrikában – szemben például Ázsia 30, Európa 31, Észak-Amerika 23 százalékaival.

A népességvándorlás egyik kényszerű, egyben tragikus formájának tekinthető rabszolga-kereskedelem már az ókorban is bőségesen juttatott afrikaiakat távoli helyekre, a 16. századtól azonban az atlanti-óceáni „nagy triangulum” beindításával milliós veszteségeket szenvedtek el Afrika népei. Mára a globusz legfiatalabb korfajú kontinensén – a stabil célpontnak tekinthető észak-afrikai államokat (pl. Marokkót, Algériát, Tunéziát és Egyiptomot) leszámítva – egyre több ország válik az Afrikán belüli

mozgások célterületévé (Dél-Afrika, Ghána, Kenya, Szenegál, Mauritius, Kamerun, Zimbabwe).

Annak ellenére, hogy sokak szerint Afrika maga kevésbé vonzó a „külső” betelepülők számára, érdekes folyamatok rajzolódnak ki az Ázsiából kiinduló vándorlásban – elsősorban az Afrikába érkező kínaiak számának emelkedését elemezve. E jelenség hátterében az „oroszlán-gazdaságok” progresszív növekedése, de általában Afrika globális felértékelődése, gazdasági, befektetési (és megtérülési) lehetőségeinek bővülése, új piacainak vonzereje áll, mely többek között a kínai (és más ázsiai) vállalkozókat is egyre komolyabban és hosszú távon érdekli.

KÍNAI MUNKAFELÜGYELŐ KINSHASÁBAN

A nagy esőzések idején sok rossz minőségű utat kell javítani Kinshasában is. Több kínai cég szakosodott erre a munkára, melyhez egyre több helyi munkaerőt vesznek fel a kínaiak építései (fent)

STADION DARBAN

Az 1970-as években Dar es Salaamban felhúzott, csupán pár ezer főre méretezett focistadion után a 60 ezer fős új tanzáni nemzeti arénát is a kínaiak építették

FOTÓ: KALMÁR LAJOS

MOLDOVAI INTERKULTI FESZTIVÁL

Az interkulturális fesztivál egyik afrikai résztvevője a moldovai Kisinyovban. Az Afrika minden szegletéből még az 1970-es és 1980-as években érkezett bevándorlók egyesületeikkel itt is integráns részei akarnak lenni a helyi társadalomnak

KÍNAI MOTOROK DARBAN

A kelet-afrikai piacot ellepték az olcsó kínai motorok, melyek munkalehetőséget biztosítanak a helyi fiataloknak azáltal, hogy sokak szállítják magukat naponta a nagyváros állandósult csúcsgörgőjében (jobbra)

Kínaiak Afrikában

Nincs pontos adat, hogy mely afrikai országban hány kínai bevándorló él/tevékenykedik akár időszakosan, akár hosszabb időre berendezkedve. A becslések ma már legalább 1 millióról szólnak. Az egyik megdöbbentő esemény a líbiai válság kibontakozásának időszaka tehető, amikor még maguk a kínai hatóságok is meglepődtek, hogy kétszer annyi kínai vendégmunkást kellett evakuálniuk, mint amennyit a nagykövetség hivatalos nyilvántartása kimutatót.

Az első regisztrált kínaiak a 17. században érkeztek a mai Dél-Afrika területére, sokan közülük elítéltként, de a 19. század elejétől mind többen szerződött munkásként, főként a transvaali bányák csábítására. Az 1950-es évek Mao Ce-tung által hajtott „barátság-projektjeire” – például gátépítések, stadionok, vasútvonalak megépítésére – több tízezer kínai szakember érkezett Afrikába (nem kevesen aztán le is telepedtek az adott országban). A nagy állami cégek mellett ma egyre több privát kisvállalkozó próbál szerencsét az évek óta jelentős gazdasági növekedést produkáló államokban. Kiskereskedelemmel, magánklinikák működtetésével, mezőgazdasági beruházások, farmok menedzselésével igyekeznek családjaik számára jobb életminőséget megteremteni.

A mintegy nyolc év alatt megvalósított, 1976-ban átadott 1860 km hosszú TAZARA vasút Kína egyik kirakat-projektje volt Afrikában. A zambiai rézbányáknál fekvő Kapiri Mposhit a tanzániai Dar es Salaam kikötőjével összekötő útvonal létrehozásán több ezer kínai és közel ötezezer tanzániai és zambiai munkás dolgozott (a csúcsidekban ez 15 ezer kínait és 45 ezer afrikait is jelenthetett). A tanzániai kormány aztán 2013-ban újabb megállapodást kötött a kínaiakkal új mozdonyok, vagonok, valamint a vasútvonal modernizálása és Ruanda, valamint Burundi felé történő bővítése érdekében.

Afrikaiak Kínában

Kína határozott és egyértelműen sikeres Afrika-politikájának másik eredménye, hogy mára nagyjából 500 ezerre tehető azoknak az afrikaiaknak a száma, akik Kínába vándorolnak szerencsét próbálni. A főleg tengerparti nagyvárosokba, pl. a Hongkongtól 120 km-re északra található Guangzhouba (Kanton), vagy a Shanghaitól (Sanghaj) kb. 5 órás vonatozásra délnyugati irányban található Yiwuba (Jivu) érkező afrikaiak kereskedőként próbálnak érvényesülni. Azáltal, hogy

Afrikaiak a volt Keleti Blokkban

a kínai kormány Afrika-szerte több ezer ösztöndíjat biztosít, afrikaiak újabb és újabb hulláma utazik tanulmányi céllal Kínába. A helyi lapok a kantoni vegyes házasságok számának emelkedéséről tudósítanak, egyúttal jelezve, hogy a bevándorló férjek jogai, illetve vízumkénszere külön (megoldandó) kategóriát képeznek.

Yiwu Kína meghatározó „nagykervárosa” egy akkora bolt- és plázakomplexummal, amely szinte Budapest-nagyságrendű, és egyszerre jelenti a végeláthatatlan üzletsorokat, a temérdek portékát, illetve a bevándorló afrikai, közel-keleti és helyi kínai kereskedők biznisszereit. Egyik szegletében a pár éve megnyitott afrikai pavilon áll. Az itt boltokat üzemeltető szenegáli, etióp vagy éppen szudáni árusok arról számolnak be, hogy fiatal üzleteikkel hosszú távon terveznek, mert bár még döcögösen mennek az üzletkötések, bíznak a sikerben. Az ébenfából készült tárgyakon túl a fa alapanyag behozatalával foglalkozó, vagy a drágakőben utazó vállalkozások kifejezetten jövedelmezőnek bizonyulnak. Így aztán az ország boltjaiba az afrikai fa alapanyagú Buddha- vagy épp Konfuciusz-szobrok, a tanzanitól készített ékszerek nagy többsége yiwui üzletkötés eredményeként jut el.

A Szovjetunió felbomlása előtti Keleti Blokk országában az 1960-as évektől emelkedő számban jelentek meg afrikaiak, ugyanis állami ösztöndíjakat nyerhettek el (akár) jó nevű egyetemekre is. Diplomát szereztek, elsajátították a fogadó ország nyelvét, sok esetben családot alapítottak, és szinte kivétel nélkül új identitásra tettek szert... A 2013-ban a Központi Statisztikai Hivatal szerint a 4000 főnél valamivel kevesebb, Magyarországon élő legális afrikai bevándorló közül meglepően sokan vesznek részt civil szervezetek munkájában, vagy kulturális egyesületeken keresztül töltenek be hídszerepet hazájuk és választott országuk kulturái, társadalmi között. Az oly kívánatos integrációhoz jelentős mértékben járulhatnak hozzá e csoportok, akiknek tagjai persze a célország gazdasági teljesítményének növelésében is képesek részt venni.

SZÖVEG: TARRÓSY ISTVÁN

MAGYAR FALU LOUISIANÁBAN

Árpádhon a legnagyobb vidéki magyar település az Egyesült Államokban. Úgy egy bő évszázada, a nagy kivándorlás időszakában – amikor másfél millió ember hagyta el Magyarországot – számos magyar település jött létre Amerikában, a legtöbb azonban rövid életűnek bizonyult. Az 1849-ben, a

szabadságharc bukása után az Újházy László vezette hazai kivándorlók létrehozták Új-Budát Iowa államban, Haraszthy Ágoston várost alapított Wisconsinban, majd a kaliforniai szőlőtermesztés atyjaként vonult be a történelembe. A régi térképeken számos magyar helységnevet találhatunk (Nyitra,

Tokaj, Budapest), de ezek egyike sem létezik már. Két magyar nevű település azonban még ma is fellelhető: Tolna Észak-Dakotában és Balaton Minnesota államban.

Árpádhon Louisiana északkeleti részén fekszik, Albanytól keletre, a „Floridai Egyházközösségek” területén. Első hazánkfiak Amerika északi területein találtak megélhetést, s csak később kerültek a déli államokba. Árpádhon környékére a Brackenbridge fűrészipari cég hívta a magyar munkásokat. A válalat megszűntével a magyarok itt maradtak, és mezőgazdasági termelésbe fogtak. Árpádhon vidékén a földieper-termesztés volt a jellemző, így ez lett a környéken ismert „magyar” gyümölcs. Még „amerikás” népdal is megőrököiti!

*Árpádhonba szeretnék lemenni:
Csak ott lehet szeretőt szerezni.
Kökényszemű árpádhoni lányok,
Pünkösöd napján lemegyek hozzátok.*

*Ahol a sok földi eper terem,
Onnan való lesz a feleségem;
Kiválasztok a sok közül egyet.
Kit az Isten számomra teremtett.*

*Piros pünkösöd vasárnap reggelén
Esküdtök egy árpádhoni legény;
Szamócába nőtt fel a kedvese,
Isten áldja meg őket örökre.*

A MAGYAR SZÜRETI BÁLT
1921 óta rendezik meg

A GYÖKEREKRE NEMCSAK

a presbiteriánus és katolikus temetőben olvasható magyar nevek emlékeztetnek, hanem az utcák elnevezései (pl. Nyéki és Fekete Road), a magyar pékség és a főleg földiepret termesztő magyar kertészet neve is

Árpádhonban két templom áll: a Szent Margit katolikus templom és a Presbiteriánus Magyar Templom. A Szent Margit templomot 1912-ben szentelték fel, 1927-től önálló plébánia lett, amelyhez iskola is tartozott. Minden szerda délután apácák tanították a katekizmust a magyar gyerekeknek. A másik templom 1907-ben épült a Brackenbridge Fűrészipari Cég által adományozott területen. Eredetileg reformátusnak készült, a hívek azonban a New Orleans-i Presbitériumhoz csatlakoztak. A vasárnapi iskola 1965-ig magyar nyelven folyt, majd kétnyelvűvé vált, ma azonban már az angol a működési nyelve.

A magyar nyelv fokozatosan szorult háttérbe Árpádhonban. A temetői sírfeliratok is jelzik, hogy az 1950-es évek után egyre inkább uralkodóvá vált az angol. A gyerekek otthon ugyan megtanultak magyarul, az állami iskolában azonban nem volt szabad így beszélniük. Lassan kialakult, hogy a gyerekek egymás között angolul beszéltek, amit a szülők nem, vagy csak alig értettek. Végül harminc-negyven esztendei jelenlét után a magyar kikopott: a legifjabb generáció már nem tanulta meg. Nyelvünk eltűnt az árpádhoni iskolákból, utcákról, majd a templomból, végül a családok mindennapjaiból is.

Am az utóbbi években Árpádhon újra felfedezte gyökereit, tudatosan hagyományai felé fordult. Új közösségi ház, magyar táncsoport őrzi a magyar hagyományokat. A könyvtárban magyar nyelvű könyvek kölcsönözhetőek, s minden esztendőben megrendezik a szüreti bált is.

SZÖVEG: DUDDA ROLAND

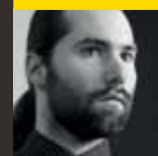
KÉPEK: DUDDA ROLAND ÉS ZSOLCZER CSABA

SZERZŐINK

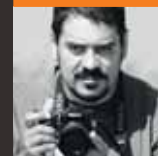
Dudda Roland (1978) agrármérnök, trópusi mezőgazdasági szakmérnök. A Bécsi Agrártudományi Egyetem munkatársaként mezőgazdasági kísérletekkel foglalkozik. Utazásai során trópusi-szubtrópusi országok mezőgazdaságát tanulmányozza

Francisics László (1984) bár építészként dolgozik, rendszeresen foglalkozik a fotográfia egy-egy területével. A csillagos ég megörökítésének lehetőségével 2003-ban találkozott, munkái jelentős részét az amatőr csillagásztársai segítségével 2009-ben épített fototávcsővel készíti

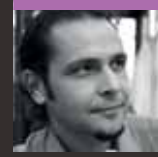
Gruber László (1968) Földrajz-történelem szakos középiskolai tanár, a Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium oktatója, a Földgömb Nemzetközi Középiskolai Földrajzverseny vezéralakja

Jakab Gusztáv (1975) biológus, a Szent István Egyetem GAEK egyetemi docense. Szakterülete a Kárpát-medence virágos növényeinek rendszertana, valamint a negyedidőszaki klíma- és vegetációfejlődés. Kutatásai mellett különösen fontosnak tartja az eltűnő természeti értékek fényképes dokumentálását

Kerekes István (1977) tanár, szabadúszó fotográfus. 2012-ben a Nemzetközi Fotóművész Szövetség (FIAP) által adományozott minősítések közül megkapta a FIAP Kiváló művésze legmagasabb, platina fokozatát. Főként szocio-, portré-, valamint természetfotókat készít. Honlapcíme: www.kerekesistvan.com

Köteles Géza (1973) energiagazdálkodási szakmérnök, jelenleg kutatóként dolgozik. 2011-ben végzett A Tan Kapuja Buddhista Főiskola buddhista tanító szakán; a keleti filozófiák iránti érdeklődése hajtotta Kínába, Thaiföldre, Malajziába, Indonéziába és legutóbb Indiába is. Amatőr fotográfus, író

Kristóf Veronika a Sea Shepherd magyarországi képviselője, a szervezet hajóján önkéntesként hét antarktiszi nyarat töltött a Déli-óceánon, a japán „tudományos” bálnavadászat elleni küzdelemmel. www.seashepherd.org

Ladányi Tamás (1972) asztrofotós, tanár, a „The World At Night” nemzetközi elit fotográfusszervezet tagja. Munkájában a csillagászat és a földrajz kapcsolatának megjelenítésére fókuszál, művészeti aspektusból és tudományos ismeretterjesztés céljából

Mari László (1962) geográfus, az ELTE Természetföldrajzi Tanszékének docense, a Magyar Földrajzi Társaság főtítkára, A Földgömb munkatársa

Meder Áron (1979) Óceáni vitorlázó, vitorlásoktató, vitorlástúra-szervező és -vezető. 2006–2009 között egyedül került meg a Földet, Carina nevű 6 méteres tavi vitorlásával. Honlap: www.meder.hu – oceansailing.meder.hu

Morvai Szilárd (1975) fényképész, 3 éve foglalkozik a magyar táj természeti értékeinek megismerésével és bemutatásával. Kedvelt helyei: a magyar puszta és az Alföld vizesélőhelyei

Tarrósy István (1973) a politikatudomány doktora (PhD), nemzetközi kapcsolatok szakértő, Afrika-kutató. A Pécsi Tudományegyetem adjunktusa, az Afrika Kutatóközpont vezetője. 2006 óta vezeti az IDResearch Intézetet, mellyel migrációs-integrációs projekteket valósít meg

Tiner Tibor (1954) közgazdász-geográfus, közel két évtizede gyűjti a Kárpát-medencén kívüli magyar kötődésű európai emlékhelyeket, emlékeket, különös tekintettel a magyar vonatkozású történelmi és kulturális értékekre

Vonnák Diána (1990) Kulturális antropológus és szabadúszó újságíró. Városi antropológiával, műemlékekkel és a globális felmelegedés társadalmi hatásaival foglalkozik. Októbertől a német Max Planck Intézet doktori hallgatója lesz

CSEH ZSOMBOR

EGY ANYAORSZÁG NÉLKÜLI NÉP

FOTÓ: CSEH ZSOMBOR

Az I. világháború utáni határátalakulásokat követően a törökországi, iraki, iráni és szíriai Kurdisztán egészen eltérő, évszázados utat járt be. A napjainkban Irak területén zajló események következményeképp akár egy független Iraki Kurdisztán is létrejöhet a közeljövőben. De mi a helyzet a többi területen? És mit szólnak mindehhez a Közel-Kelet és a világ nagyhatalmai?

KÁLLÓ PÉTER

VALAHOL EGY MESSZI-MESSZI GALAXISBAN...

FOTÓ: KÁLLÓ PÉTER

Aki kimerészkedik a biztonságot nyújtó tunéziai tengeri homokból, az ólinkluzív kényelem alig engedő öleléséből, különös lényekkel találkozhat – akár az ország szívében is. Tozeur várostól nem messze Star Wars-rajongók kisebb, ám erősen izzadó hada szállta meg a „Tatuint”. A kanyont, ahol a buckalakók éltek. Vagy épp Mos Espát, ahol Anakin Skywalker nevelkedett, de Luke otthonát is, az emlékezetes két Nappal.

JAKAB GUSZTÁV

KITAIBEL-NYALÁBCSENGŐKE

A fajt 1839-ben leíró svájci botanikus, Alphonso de Candolle a növényt Kitaibel Pál magyar botanikusról nevezte el. Legtöbbször nehezen megközelíthető sziklafalakon él a Retyezátban, a Páreng- és a Bihar-hegységben, valamint az Al-Duna környékén.

FOTÓ: JAKAB GUSZTÁV

ALAPÍTVÁ: 1872

1112 Budapest, Budaörsi út 45.
Telefon: (1) 231-4040.
Fax: (1) 231-4045
Honlap: www.foldrajzitasasag.hu
E-mail: info@foldrajzitasasag.hu

Elnök: Dr. Gábris Gyula
Alelnökök: Dr. Kovács Zoltán
Dr. Michalkó Gábor
Főtitkár: Dr. Mari László
Ügyvivő: Heiling Zsolt
Titkár: Eröss Ágnes
Könyv- és térképtáros: Pétervári László

Szakosztályok:
Biztonságföldrajzi és Geopolitikai
Szakosztály Expedíciós Szakosztály
Társadalom- és Gazdaságföldrajzi
Szakosztály Hegymászó Szakosztály
Oktatás-módszertani Szakosztály
Egészségföldrajzi Szakosztály
Természetföldrajzi Szakosztály
Térképészeti Szakosztály
Turizmusföldrajzi Szakosztály

Területi osztályok:
Bakony–Balaton-vidéki Osztály (Veszprém)
Békéscsabai Osztály
Borsodi Osztály (Miskolc)
Debreceni Osztály
Dél-dunántúli Osztály (Pécs)
Duna-völgyi Osztály (Szekszárd)
Eger–Bükk-vidéki Osztály
Gyöngyös–Mátra-vidéki Osztály
Kisalföldi Osztály (Győr)
Kiskunsági Osztály (Kecskemét)
Közép-dunántúli Osztály (Székesfehérvár)
Körös-vidéki Osztály (Békéscsaba)
Nyírségi Osztály (Nyíregyháza)
Nyugat-magyarországi Osztály (Szombathely)
Szegedi Osztály
Székelyföldi Osztály (Csíkszereda)
Tolna megyei Osztály (Dombóvár)
Zalai Osztály (Nagykanizsa)

Könyvtár és gyűjteményei:
1112 Budapest, Budaörsi út 45.
Tel.: (06-1) 309-2600/1443
E-mail: mtafk@mtafki.hu

Az éggömböt tartó Atlasz a Magyar Földrajzi Társaság védjegyként bejegyzett jelképe

Lapalapító (1929):
Dr. Milleker Rezső

**Az új sorozat
újraindítói (1999):**
Dr. Nemerkenyi Antal
és Farkas Péter

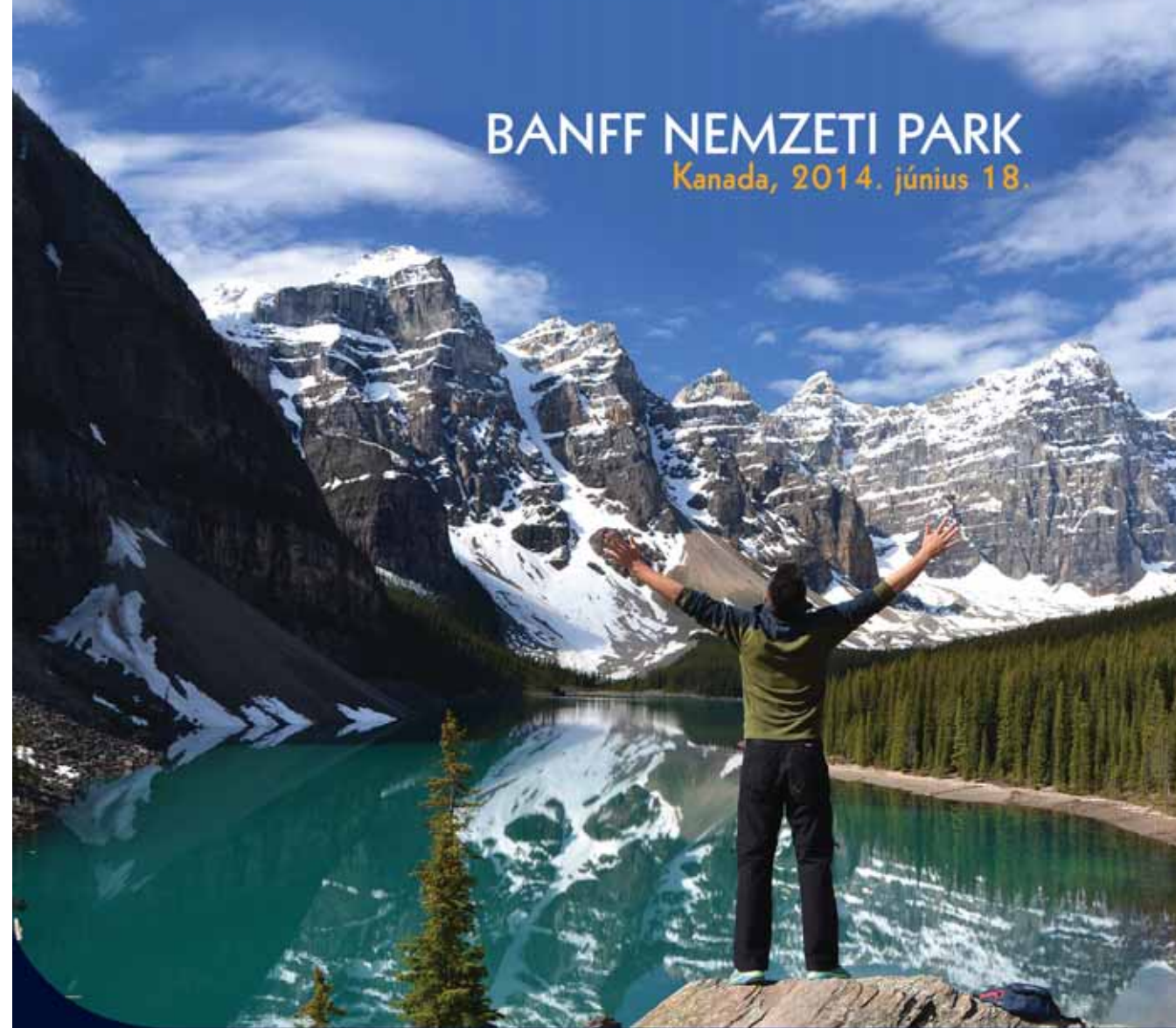
1929–1933, felelős szerkesztő:
Dr. Milleker Rezső

1934–1944, szerkesztők:
Dr. Baktay Ervin és Dr. Kéz Andor

1999–2005, főszerkesztő: Dr. Nemerkenyi Antal

2005–2006, főszerkesztő: Dr. Vojnits András

2006-tól főszerkesztő: Dr. Nagy Balázs

BANFF NEMZETI PARK
Kanada, 2014. június 18.

EUPOLISZ

www.eupolisz.hu

HA UNOD AZ IPARI TURIZMUST!

TERMÉSZETJÁRÓ UTAZÁSOK, OUTDOOR TÚRÁK,
TREKKINGEK, KÖRUTAK AZ EGÉSZ VILÁGON.

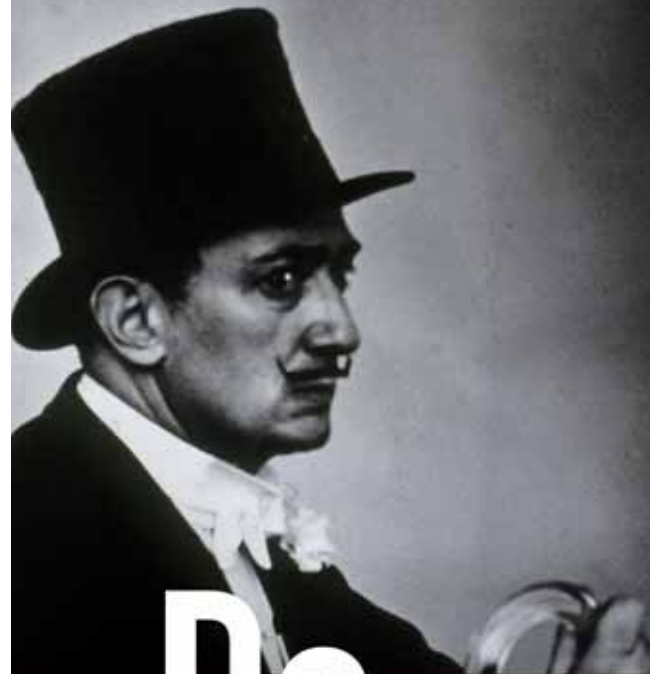
Eupolisz Utazási Iroda

1093 Budapest, Lónyay u. 47. | +36/1/219-08-81

Hatósági engedélyszám: U-000463

מוזיאון ישראל, ירושלים
the israel museum, jerusalem
متحف إسرئيل أورشليم المقدس

Photography: Eyal Karmali, 1971, Israel Museum, Jerusalem

Da és SZÜRREALIZMUS

Da

2014. JÚLIUS 9. – OKTÓBER 5.

MAGRITTE, DUCHAMP,
MAN RAY, MIRÓ, DALÍ

Válogatás a jeruzsálemi Izrael Múzeum gyűjteményéből

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA

Konkordancia

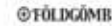
Építési partnerek

Reklamszponzorok

NÉPSZABADSÁG

fidelio

BORÁSZPORTÁL.com